

IDRIJSKI RAZGLEDI

2

1959

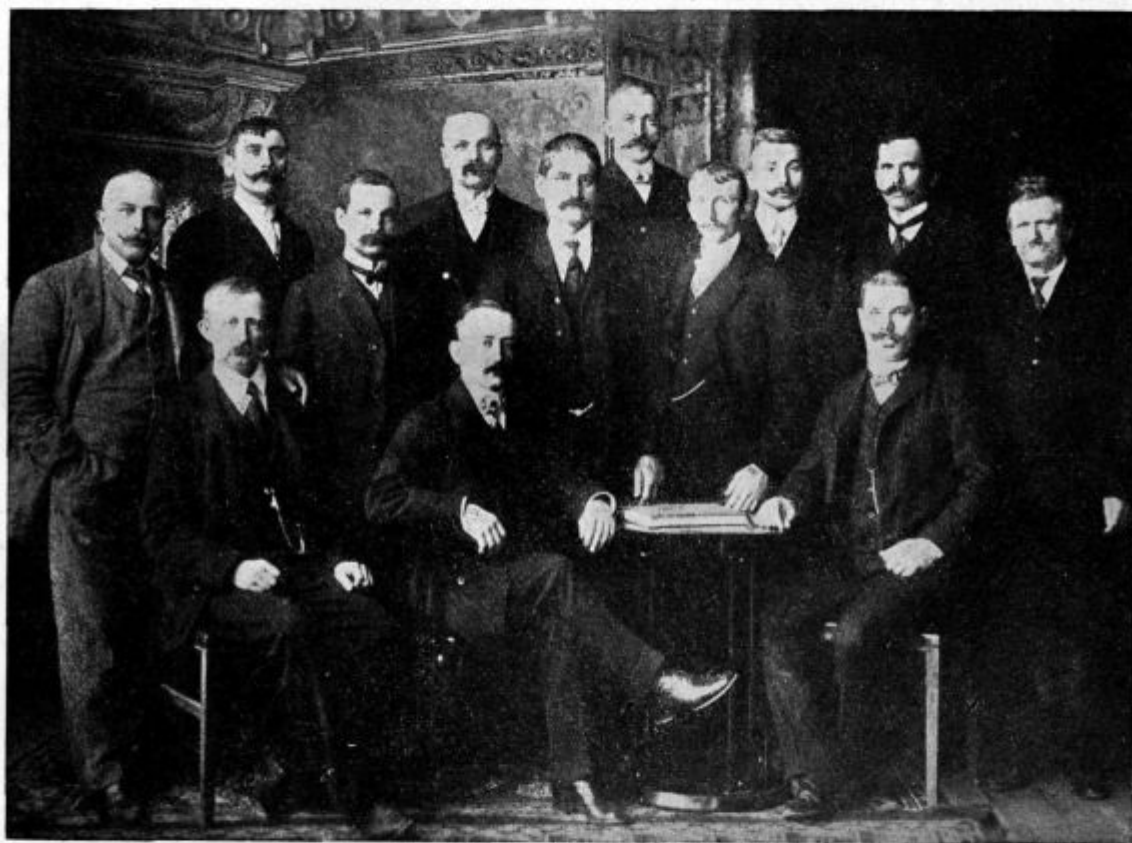

IDRIJSKI RAZGLEDI

IV. LETO

30. JUNIJA 1959

ŠTEV. 2

PRVI SOCIALNODEMOKRATSKI OBČINSKI ODBOR NA SLOVENSKEM,
IZVOLJEN 14. JUNIJA 1911 V IDRIJI

Original: Mestni muzej

Izdaja Mestni muzej v Idriji — Uredniški odbor: Lado Božič, inž. Ivan Gantar, Slavica Božič, Anica Munda, Anton Rems, Lojze Jurjevič, Bojan Križaj — Odgovorni urednik Srečko Logar — Izhaja vsake tri mesece — Celoletna naročnina 200 din, za inozemstvo 300 din — Naslov: »Idrijski razgledi«, Idrija, poštni predal 11, telefon: Idrija 35, tekoči račun pri komunalni banki Idrija št. 608-702/2-108, brzojavke: Idrija, muzej — Tiska tiskarna Časopisno-založniškega podjetja »Primorski tisk« v Kopru

SIMON KAVČIČ, PIONIR SOCIALISTIČNEGA GIBANJA V IDRJI IN V AMERIKI

(Nekaj gradiva za življenjepis)

Ko je pred petimi leti, sredi aprila 1954, v Virdenu, Ill. — ZDA, umrl eden od pionirskih slovenskih izseljencev in obenem eden od pionirjev socialističnega gibanja med ameriškimi Slovenci, Simon KAVČIČ, so poročila ob njegovi smrti naglašala, da se je njegova socialistična pot pričela v Idriji.

Zaradi tega verjetno ne bo odveč, če bom poskusil po skromnih virih, ki so mi na razpolago, zdaj ob petletnici njegove smrti in 60-letnici njegovega odhoda iz Idrije zbrati nekaj gradiva za prikaz njegovega življenja in dela v socialističnem delavskem gibanju v rojstni domovini in v Ameriki.

Simon Kavčič je bil rojen po podatkih v Ameriškem družinskem koledarju (ADK) 1950¹ v oktobru 1870 in je bil doma iz Spodnjega Veršnika, fara Žiri v logaškem okraju.

Bil je rudar v Idriji. Kot tak je sodeloval tudi v tamošnjem socialističnem delavskem gibanju. V poročilu o prvih desetih letih obstoja Občnega konsumnega društva v Idriji² beremo, da je bil na seji pripravljalnega odbora za konsumno društvo dne 25. VII. 1897 izvoljen za predsednika tega odbora Simon Kavčič, da je dal poleg ostalih ob ustanovitvi na razpolago iz svojega 65 goldinarjev, da je 27. februarja 1898 vodil ustanovni občni zbor te zadruge ter bil s 73 glasovi (z vsemi) izvoljen za ravnatelja novo ustanovljenega Občnega konsumnega društva v Idriji itd. V vpisu v združni register 16. maja 1898 je pri Kavčiču navedeno kot poklic »rudar«. Ker je kmalu odpotoval v Ameriko, je bil 19. II. 1899 izvoljen za ravnatelja Franc Rinaldo.

V članku Antona Kristana »V socialistični Idriji pred četrtsotletjem«³ je o Kavčiču napisano tole:

»Simon Kavčič osebno nisem poznal. Mož je bil med ustanovitelji Občnega konsumnega društva ter med prvimi socialisti. Leta 1898 pa je odšel v Ameriko v Virden,

Ill., od koder je pazno spremljal napredek socialistične Idrije. Rad je dopisoval v idrijski »Naprej!«. Pisal je lepo. Pogled na delavske razmere mu je bil čist. Njegovi dopisi iz Amerike so trajne vrednosti. Tudi gmotno je rad podpiral socialnodemokratsko stranko, ker jo je imel za edino pravo zastopnico delovnega ljudstva. Njegova tovariša v Idriji sta bila poleg že omenjenih sodrugov Tineta Glihe in Tomaža Filipiča še Urban Strempfelj in Anton Kogej.«

Toliko sem mogel za sedaj zaslediti o delu Simona Kavčiča v Idriji.

V Ameriko se je izselil v drugi polovici 1898. Najprej je prišel v La Salle, Ill. (ne že v Virden, kakor po pomoti poroča Anton Kristan). Zaposlil se je kot rudar v premogovnikih (premogar). V letih 1900 in 1901 je bil v Seatonvillu, Ill., leta 1904 sem ga zasledil v South Willmingtonu, Ill., nato pa je bil približno od l. 1905 dalje v Virdenu, Ill., kjer je živel do smrti. Sicer pa vsi ti kraji niso med seboj zelo oddaljeni.

Delovanje Simona Kavčiča med našimi rojaki v Združenih državah je bilo zelo živahno in plodno. Označujejo ga kot enega izmed najbolj delavnih pionirjev slovenskega socialističnega gibanja v Ameriki. V poročilu o zgodovini društva št. 1 »Slavija«, Slovenske narodne podporne jednote (SNPJ) v Chicagu,⁴ ki ga je napisal Frank Zaitz, mu je posvečeno posebno poglavje (XXII.) pod naslovom »Bojevnik za načela«. Tu označuje pisec Simona Kavčiča takole:

»Izmed tistih par članov Slavije in agitatorjev SNPJ, ki niso živeli v Chicagu, je bil zelo agilen in v pisni agitaciji najspornejši Simon Kavčič. Pisal je dopise v Glas Svobode za novo jednoto še predno je bilo ustanovljeno njeno prvo društvo. Že l. 1901 sta s Fr. Petrichem agitirala za ustanovitev slovenske delavske podporne jednote z dopisi v Glasu Naroda.

Kavčič je tudi osebno veliko korespondiral, kajti to je bil prva leta, ko zavedni slovenski delavci niso imeli svojega glasila, edini način, ki jim je omogočal izmenjavanje misli. Skušnje v socialistični in društveni agitaciji si je Kavčič pridobil že v starem kraju.

¹ Frank Zaitz: Iz naše zgodovine. Ameriški družinski koledar (ADK) 1950, str. 142 in »Simon Kavčič«, Majski glas (Chicago) 1935, str. 78 (s sliko).

² Anton Kristan: Deset let obstoja »Občnega konsumnega društva« v Idriji v knjižici »O konsumnih društvih«. Idrija 1908.

³ A. K.: V socialistični Idriji pred četrtsotletjem (Pod lipo, Ljubljana, 1924, str. 27—31; ponatis »Proletarec«, Chicago, Majska izdaja 1924, str. 17—20.

⁴ Frank Zaitz: Iz naše zgodovine. ADK Chicago 1950, str. 141—142, (s sliko na strani 108).

Če zberemo drobce o njem iz raznih virov, lahko ugotovimo o njegovem delu naslednje:

Ko je znani pionir socialističnega gibanja med ameriškimi Slovenci Fred Peče (Petsche) leta 1900 pripravljaval ustanovitev prvega slovenskega socialističnega kluba v Chicagu, je pisal upravi glasila Jugoslovanske socialno-demokratske stranke »Rdeči prapor« v Trst, naj mu pošljejo naslove svojih ameriških naročnikov, da bodo chikaški sodrugi mogli stopiti z njimi v zvezo. Uprava lista je poslala tri naslove, med njimi tudi naslov Simona Kavčiča, ki je bil še v Ameriki naročnik strankinega glasila, ki je izhajalo tedaj v Trstu. Na pismo je odgovoril in bodril chikaške sodruge k vztrajnosti. To leto je pričel pošiljati iz Seatonvilla dopise v Glas naroda in je v njih do poletja 1901 agitiral za ustanovitev slovenske delavske podporne ustanove. V tem prizadevanju sta zelo sodelovala s Frankom Petrichem.

6. julija leta 1901 je bil Kavčič navzoč v Chicagu na sestanku za ustanovitev prvega slovenskega socialističnega lista v Ameriki. Ustanovili so tednik Zoro, ki je pričela izhajati 3. avgusta 1901 v Chicagu in je do oktobra 1901, ko je prenehala izhajati, izšlo deset števil.

O svojem prizadevanju za ustanovitev delavske podporne organizacije piše Kavčič v svojih spominih⁵:

»Ko sem šel meseca julija 1901 v Chicago na obisk in sestanke, me Frank Petrič vpraša, kaj da še mislim glede sugestije slovenske napredne podporne organizacije. Pove mi, da ima pravila iz nemščine že skoro prevedena in jih bo kmalu lahko poslal Fr. Sakserju v priobčitev⁶.

Odgovoril sem Petriču, da z idejo popolnoma soglašam, kajti taka organizacija nam je neobhodno potrebna in na vsak način jo moramo ustanoviti. Obenem sem navedel svoje pomisleke in dvom v opiranje ob Fr. Sakserja in njegov Glas Naroda. Nisem imel vere, da nam bo Sakser šel na roko in pomagal toliko časa, kot bi mi potrebovali. Petriču ti pomisleki menda niso ugajali, kajti bil je videti nekam iznenaden in užaljen.

⁵ Proletarec, Chicago, 10. jan. 1934, citirano po ADK 1950, str. 126).

⁶ Frank Sakser je v New Yorku od 1893 izdajal list Glas Naroda, ki je dajal kolikor toliko prostora tudi za članke naprednejših misli oz. dopisnikov. Sakser sam pa je bil liberalec starega kova, ne pa socialist in zaradi tega so razumljivi pomisleki, ki jih tu navaja Simon Kavčič. Leta 1898 je Sakser podprl ustanovitev Jugoslovanske katoliške jednote (zdaj Ameriška bratska zveza) kot prvega tekmeča strogo katoliške in verske Kranjsko-slovenske katoliške jednote.

Vsaka akcija za ustanovitev jednote je potem zastala dve leti.

Kavčič je tudi prvi predlagal v Glasu Svobode (1902—1928) skupni (centralizirani) bolniški sklad, ne pa kakor je bilo dotlej v navadi, da je imelo vsako društvo svoj bolniški sklad. Leta 1903 (4. oktobra) je bilo ustanovljeno delavsko in svobodomiselno podporno društvo »Slavija« in Kavčič, ki ni bil iz Chicaga, se mu je pridružil že 6. marca leta 1904.

Na ustanovni skupščini Slovenske narodne podporne jednote 6. aprila 1904 — torej slovenske delavske podporne organizacije, za katero se je Kavčič boril že od leta 1900 — Kavčič ni mogel biti navzoč, ker je medtem obolev in je bil tri mesece v bolnišnici v Jolietu, Ill., skupno sedem mesecev pa je bil nesposoben za delo. Pomagal mu je tedaj socialistični klub v Chicagu in nekateri socialisti osebno.

Leta 1903 je Kavčič sodeloval pri ustanovitvi slovenskega socialističnega kluba v Chicagu in je bil kljub temu, da je živel precej daleč od Chicaga, med njegovimi najbolj delavnimi člani.

Ko so leta 1904 nekateri hoteli spraviti Slavijo pod cerkveni vpliv, se je temu med drugimi zelo odločno uprl tudi Simon Kavčič ter je prav ostro grajal neodločnega Martina Kondo zaradi sklepa, da se člani Slavije udeležijo skupnega piknika s katoliškimi društvi v Chicagu (23. 7. 1905). Pri tem je imenoval društvo »Slavija« — sveta Slavija! Iz protesta je leta 1905 tudi izstopil iz društva »Slavija«. Njegovih načelnih člankov proti sodelovanju s klerikalci in agitacije za socialistično gibanje pa tedanji svobodomiselni list Glas Svobode, ki je bil pod Kondovim vodstvom, ni hotel objavljati, teh Kavčičevih dopisov niso niti predložili uredniku Jožetu Zavertniku. Ko je Zavertnik za to izvedel, je pustil uredništvo tega lista. Iz vseh teh razlogov se je Kavčič z vsemi močmi pridružil prizadevanjem za ustanovitev lastnega socialističnega glasila, ki so se pričela spet leta 1905. Njegovo prizadevanje je bilo tako močno in odločno, da je pospešilo celotno odločitev. List je pričel izhajati pod imenom »Proletarec« kot mesečnik v letu 1906 (izhajal je do 1952) in v njem je spet Simon Kavčič sodeloval z načelnimi in agitacijskimi članki.

Slovenski narodni podporni jednoti se je Kavčič pridružil ponovno po III. konvenciji v La Sallu (v septembru 1907). Ta konvencija je spremenila vodstvo SNPJ in bistveno tudi pravila. Zmagala je socialistična struja in s tem načela, ki so jih propagirali in se zanje borili Jože Zavertnik, Frank Petrich,

Simon Kavčič in tovariši. Kavčič je leta 1907 ustanovil v Virdenu tudi društvo SNPJ z imenom »Grozde« in s številko 74. Bil je tudi delegat na izredni konvenciji SNPJ l. 1908. V bojih prvih let je s svojimi dopisi mnogo pripomogel k razčiščenju pojmov med članstvom SNPJ ter je tako zelo koristil nadaljnjemu razvoju jednote.

Bil je delaven in zvest svojim načelom do smrti. Podrobnosti o njegovem nadaljnjem delu po letu 1907 nisem mogel zaslediti. V letih 1934 ter 1935 in menda tudi že prej je objavljaj v chicaškem »Proletarcu« svoje spomine, toda ti »Proletarci« so nam za sedaj nedosegljivi. Ljubljanske knjižnice jih nimajo, saj je bil »Proletarec« v teh letih v stari Jugoslaviji prepovedan zaradi svojega nasprotovanja jugoslovanski diktaturi in je prihajal kdaj pa kdaj v zaprtih ovitkih. (Tudi podpisani sem imel menda leta 1931 ali 1932 zaradi prejemanja »Proletarca« hišno preiskavo.)

Mnogo je dopisoval v Zoro, Glas naroda, Glas svobode, Proletarca, Prosveto (Chicago

oziroma prvi New York), v stari domovini pa v idrijski »Naprejš!«, v Rdeči prapor in v Zarjo.

Zaveden in načelen je Kavčič ostal do smrti. Njegovo truplo so prepeljali v Chicago, kjer je bilo upepeljeno po obredih SNPJ. V Ameriki je zapustil ženo, dva sinova, hčer in več drugih sorodnikov⁷.

Toliko sem mogel zbrati o delu in življenju idrijskega rojaka Simona Kavčiča po virih, ki so mi dosegljivi. Morda bo kdo to iskanje nadaljeval. Saj bi bilo zanimivo obširneje preiskati tudi delovanje Simona Kavčiča v Idriji sami, oziroma sploh do odhoda v Ameriko.

Vendar menim, da že gradivo za njegov življenjepis, ki ga prikazujem tu, dokazuje, da je bil Simon Kavčič prepričan in zaveden borec za pravice delavskega razreda in za socialistična načela ter da zato zasluži ta spomin.

⁷ Cv. A. K.: V spomin rojaku Simonu Kavčiču, Rodna gruda, Ljubljana, 1954, str. 111—112.

RAZVOJ NAŠE OBČINE V LETU 1958

Predsednik občine Lado Božič je sestavil ob koncu leta 1958 zelo obširno in izčrpno poročilo o razvoju naše občine v tem letu, iz katerega posnemamo nekaj najvažnejših odstavkov.

Gibanje prebivalstva

Gibanje prebivalstva nam narekuje smeri in naloge v zvezi z nadaljnjim razvojem nekaterih področij. To gibanje je dvojno: prirodni in mehanični prirastek. Prvi nam daje naslednjo sliko: novorojenih je bilo lani na področju občine 211, umrlo pa je 137 oseb. Naravni prirastek znaša torej 74 oseb. Če razdelimo ta prirastek po matičnih okoliših, vidimo, da je najmanjši prirastek v matičnem okolišu Idrije, kjer znaša 21 oseb, v Spodnji Idriji 24 in v Črnem vrhu 29.

Mehanično gibanje, to je priseljevanje in izseljevanje, pa nam kaže naslednjo sliko: stalno se je v preteklem letu prijavilo 337 ljudi, stalno odjavilo pa 456 ljudi. Izselilo se je torej 119 oseb več kakor priselilo. Izpad je po matičnih okoliših naslednji: Idrija mesto 56, Spodnja Idrija 29 in Črni vrh 34 ljudi.

Če upoštevamo naravno in mehanično gibanje prebivalstva skupaj, ugotovimo, da je padlo število prebivalstva v lanskem letu v primeri s l. l. 1958, ko smo imeli 12.916 prebivalcev, za 45 oseb. Ta izpad je največji na področju matičnega okoliša Idrija mesto, kjer znaša 35 oseb, v ostalih dveh okoliših pa po 5 oseb. Ti podatki nam torej kažejo odliv prebivalstva v gospodarsko bolj razvite predele Slovenije, v Kranj, Škofjo Loko, Ljubljano in Koper.

Stanje našega prebivalstva na dan 31. 12. 1958 znaša torej 12.872 oseb, od tega 5.947 moških in 6.925 žena. Žena je torej 972 več kot moških in je zato problem zaposlovanja žena še vedno zelo pereč.

Gibanje začasno prijavljenih znaša 1.499 oseb, od teh 1.035 naših in 464 tujih državljanov.

Gospodarski razvoj

Z zadovoljstvom moramo ugotoviti, da smo plan bruto produkta oziroma blagovnega prometa in uslug celotnega občinskega gospodarstva družbenega sektorja v lanskem letu dosegli oziroma presegli za 6,6 %, v primerjavi

z letom 1957 pa presegli za 14,5 %. V absolutnih številkah pa je bil dosežen v višini 3.366,562.000 dinarjev.

Po panogah gospodarstva je bila realizacija naslednja:

rudarstvo	99,7 %
industrija	100,4 %
gradbeništvo	89,1 %
promet	156,7 %
trgovina na debelo	123,8 %
trgovina na drobno	113,9 %
skupno trgovina	117,3 %
gostinstvo	132,1 %
obrt	122,0 %
komunalna podjetja	119,3 %

Skupaj 106,6 %

Plana torej nista dosegla le industrija in rudarstvo za 0,1 % in gradbeništvo za 10,9 %.

V primeri z letom 1957 je bila izvršitev v letu 1958 v industriji in rudarstvu večja za 8,5 %, v prometu za 57,3 %, v trgovini na debelo za 51,2 %, na drobno za 15,6 %, v gostinstvu za 35,2 %, v obrti za 27,6 % in v komunalni dejavnosti za 25,1 %. Pod realizacijo 1957. leta je le gradbeništvo za 10,9 %. To panogo predstavlja samo Gradbeno podjetje »Zidgrad«, ki je doseglo gradbene storitve v letu 1958 v višini 94,5 %. V celotni realizaciji pa so zajete obrtne storitve, ki so bile v letu 1958 zelo velike.

Posamezna podjetja so dosegla oziroma presegla lanskoletni plan: Tovarna pohištva za 0,4 %, Gospodarska kmetijska poslovna zveza za 30,6 %, Trgovsko podjetje »Izbira« za 11,5 %, Trgovsko podjetje »Preskrba« za 19,1 %, Trgovsko podjetje »Kurivo« za 9,9 %, Gostinsko podjetje »Nanos« za 17,4 %, Gostinsko podjetje »Jelenk« v Spodnji Idriji za 43,3 %, Gostinsko podjetje »Pod gradom« za 21,7 % in Kavarna za 83,8 %, Obrtno podjetje »Čipka« za 15,5 %, »Monter« za 194,7 %, Krojačnica za 29,7 %, »Krojač« za 10,4 %, Fotografsko podjetje »Iris« za 1,5 % ter komunalna podjetja: »Komunalno podjetje« za 48,8 odstotka, Pekarna za 6,5 %, Kruh in pecivo za 4,6 %.

Letnega plana bruto produkta oziroma prometa pa niso dosegla podjetja: Rudnik živega srebra za 0,3 %, Gradbeno podjetje »Zidgrad« za 10,9 %, Trgovsko podjetje »Vino« za 21,3 %, »Mesnine« za 2 % in Kino za 1,8 %, oziroma za toliko odstotkov pod planom.

V odnosu do realizacije v letu 1957 so pod njo: Rudnik živega srebra za 3,1 %, Zidgrad za 10,9 %, Vino za 18,4 %, Mesnine za 1,8 odstotka, medtem ko so vsa ostala podjetja presegla predlansko realizacijo od 1,6 % do

največ 159,2 %. Najnižje je podjetje »Vino«, najvišje pa Tovarna pohištva zaradi priključitve novih obratov. V trgovini na debelo kaže močan porast GKPZ za 64,4 %, v trgovini na drobno »Preskrba« za 20,6 %, v gostinstvu Kavarna za 89,6 %, v obrti »Čipka« za 28,1 % in komunalno podjetje za 26,6 %.

Predsednik občine je nato analiziral posamezne gospodarske panoge. Problemov našega rudnika se na tem mestu ne bomo dotaknili, ker jih želimo obdelati v posebnem članku. Zaradi podeželja pa moramo posneti vsaj nekaj problemov našega kmetijstva:

V družbenem planu je bil predviden porast proizvodnje v sadjarstvu, poljedelstvu in živinoreji. Skupno povečanje proizvodnje pa znaša 6 %. To povečanje je bilo doseženo, v nekaterih panogah tudi preseženo. Poleg razmeroma ugodnih vremenskih razmer za poljedelske kulture je k povečanju proizvodnje v glavnem pripomogla izboljšana agrotehnika. Sodobnejšega načina kmetovanja se pri nas kmetovalci zaradi objektivnih razlogov, ki so pogojeni v preteklosti in terenskih razmerah, oprijemajo le počasi, vendar pa že zanesljivo prispevajo k sicer počasnemu, toda stalnemu večanju kmetijske proizvodnje. To se kaže posebno pri proizvodnji krompirja, ki je pri nas najvažnejša poljedelska kultura, in v živinoreji pri večji proizvodnji mesa, boljši kakovosti in povečanju mlečnosti pri kravah.

Pomladanska suša, ki je v maju in prvi polovici junija zavrla rast trav, je najbolj prizadela slabo oskrbovane in slabo gojene travnike, ki so imeli redko travno rušo. Travnih površin, ki so bile gnojene in oskrbovane prejšnja leta in so imele gosto rušo, pa suša ni dosti prizadela. Pridelki na takih površinah so bili normalni, po kvaliteti pa zaradi obilice sonca celo boljši kot v deževnih letih. V drugi polovici junija se je po dežju stanje travnikov popravilo, tako da so bili pridelki sena sicer nekoliko manjši kot normalna leta, ker pa je bila ugodna, topla jesen, so pridelali kmetje nekoliko več druge košnje. Poleg tega pa kmetije z opuščanjem setve krušnih žit pridelujejo v njivskem kolobarjenju več travnih rastlin detelj, trav in pese, le-te pa so v letu 1958 ugodno obrodile, tako da zaradi suše krmska bilanca v živinoreji ne bo dosti prizadeta in se zaradi tega stalež živine ne bo bistveno zmanjšal.

Za ostalo rastlinsko proizvodnjo pa je bilo leto 1958 ugodno. Razmeroma ugodni vremenski pogoji v lanskem letu ter uporaba boljših semen in gnojenja so pripomogli k zadovoljivim pridelkom krompirja in žit.

Pridelki posameznih žit:

pšenica	na ha 11,8 q skupaj	29 q	14 q skupaj	2.514 q
ječmen ozimni	na ha 13 q skupaj	260 q	16 q skupaj	320 q
ječmen jari	na ha 14 q skupaj	1.157 q	12 q skupaj	1.068 q
oves	na ha 15 q skupaj	3.000 q	16 q skupaj	3.200 q
rž in sorž	na ha 12 q skupaj	240 q	13 q skupaj	260 q
Skupaj žita		7.622 q		8.362 q

Pri krompirju beležimo že nekaj let zaporedoma visoke pridelke. Le-ti so rezultat boljše obdelave in oskrbe te kulture. V letu 1958 so bili pridelki krompirja v povprečju za 15 q na ha večji kot v letu 1957. Do lanskega leta smo v glavnem pridelovali polindustrijsko sorto »mercur«. Prednost te vrste je v tem, da je odporen proti glivičnim ter virusnim boleznim in daje visoke pridelke. Ker so pridelki krompirja zelo visoki tudi v drugih predelih Slovenije in ker zahteva zunanji pa tudi že notranji trg žlahtne jedilne sorte krompirja, smo v letu 1958 na 80 ha ali na 26 % krompirjevih površin sadili žlahtne sorte krompirja.

Pridelovanje semenskega krompirja pa je imelo približno isti obseg kot v letu 1957, kriterij pridelovanja pa je bil glede na velike napade virusnih bolezni v letu 1958 nekoliko strožji. Poleg tega pa so bila odkrita v lanskem letu nova žarišča krompirjeve glivične bolezni — spongospira subterranea in smo zaradi preventivnih ukrepov morali izločiti mnogo površin krompirja iz pridelovanja semenskega blaga. V lanskem letu smo pridelali 30.000 kg semenskega krompirja, od tega 10.000 srednjerane sorte frumelle ter 20.000 kg tolminca ali Wakaragis.

Dobro so obrodila lani v nižinskih predelih jabolka, hruške in orehi, slabo pa češplje in slivovo drevje. Ta sadna letina pa ni toliko plod alternativnosti ali izmenične rodnosti, ker rodi pri nas sadno drevje vsako drugo ali celo tretje leto. Novi nasadi sadnega drevja, ki so bili napravljeni prejšnja leta, so sicer že začeli roditi, vendar je ta rodnost šele v početku. Večje nasade pa smo začeli urejati v letu 1958, predvsem jagodičje, ki bo rodilo šele v prihodnjih letih. Sadna drevesnica v Spodnji Idriji, ki proizvaja sadni material za osnovo sadjarstva na območju naše občine, je dala 3000 komadov sadnega materiala, jabolk, hrušk in jagodičevja, ki presega potrebe v naši občini. Osnova sadjarstva oziroma urejevanje novih nasadov, ki se je pričela v jeseni 1958 in se bo zaključila pomladi 1959, zavzema le okrog 5 ha površin visokodebelnega drevja jablan in hrušk ter okrog 4 ha jagodičevja.

V jeseni 1958 smo pričeli tudi z asanacijo starejših sadovnjakov s tem, da smo komi-

sijsko izločili iz njih vso staro, bolno in izrojeno sadno drevje; drevje, ki je še pri življenjski moči, pa smo prečistili in ga pomladili. To delo smo opravili na območju KZ Šebrelje, v naslednjih letih pa bomo asanacijo nadaljevali na celotnem območju občine.

Nekoliko težji kot v rastlinski proizvodnji je prikaz uspehov, ki smo jih dosegli v živinoreji. Potrebno bi bilo vzeti v pretres nekaj let, ker imamo opraviti v glavnem z govedorejo, pri kateri sta porast in osnova črede počasnejši. Kljub navedenemu dejstvu pa tudi za leto 1958 v živinoreji lahko zaznamujemo napredek, ki se kaže v kvalitetnem izboljšanju živalske črede, to je v večjem prirastku mesa in povečanju molznosti.

Ugodne cene mesu predvsem pitane živine so imele za posledico, da je prodrlo tudi do našega živinorejca spoznanje, da ni ekonomično prodajati iz hleva samo mršavo živino, kakor je to delal v preteklem letu. V letu 1958 je bilo odkupljenih 702.140 kg goveje živine, 43.800 kg drobnice in 189.000 kg prašičev. S tem se je povečal prirast mesa za okrog 4 %, nanaša pa se to povečanje v glavnem na mlado živino do starosti 2 let. Tako se je povečala klavnost telet od povprečno 65 kg v prejšnjih letih na 70 kg po glavi v letu 1958. Menjava goveje pasme na območju Dole in Vojsko napreduje. Kmetovalci so nakupili v tem letu 30 glav živine sivorjave pasme, poleg tega pa redijo ves doma proizvedeni plemenski material sivorjave pasme.

Mlečnost je zaradi mlečne kontrole le težko ugotoviti, vendar smo tudi tukaj zabeležili večji odkup mleka pri kmetijskih zadrukah oziroma v njenih mlekarnah. Predvidevamo, da se je v povprečju povečala mlečnost po kravi za okrog 40 litrov, kar je posledica boljše prehrane živine.

Povečanje po posameznih panogah kmetijske proizvodnje v odstotkih v primeri z letom 1957 bi bilo približno takole:

	1957	1958
proizvodnja sena	100	85
poljedelska proizvodnja	100	106
sadjarska proizvodnja	100	210
živalska proizvodnja	100	103

Investicije, ki so potrebne za hitro pove-

čanje kmetijske proizvodnje, so mnogo večje, kot jih zmore naše kmetijstvo. Zaradi tega je resolucija Zveznega izvršnega sveta nakazala nove smernice za razvoj kmetijstva. Le-te so v kooperaciji s kmetijsko zadrugo. Kooperacija je sodelovanje privatnega kmetijstva s kmetijsko zadrugo in se je v lanskem letu že izvajala pri nas v pogodbenem pitanju živine. To pa so šele skromni začetki koriščenja velikih možnosti, ki jih nudi kooperacija tudi v našem za rastlinsko proizvodnjo manj pestrem območju. Vzroki tako skromnih pričetkov kooperacije pri nas so v hriboviti konfiguraciji terena, še bolj pa v šibkosti zadrug, ki so se ukvarjale s trgovino in še z raznimi obrtnimi uslužnostmi, v kmetijstvo pa so zaradi pomanjkanja kadra in časa le malo posegale. Da bi ustvarili objektivnejše pogoje za kooperacijo, smo v letu 1958 združili kmetijske zadruge, tako da je ostalo na območju naše občine le še 5 večjih ekonomsko močnejših zadrug. Poleg tega so kmetijske zadruge opustile vse dejavnosti, ki niso neposredno povezane s kmetijsko proizvodnjo. Občina je tudi sprejela več ukrepov, ki bodo pozitivno vplivali na razvoj kooperacije.

Gozdarstvo

V gozdarstvu so bila v letu 1958 izvršena naslednja dela:

Nedržavni gozdovi

V nedržavnih gozdovih se je posekalo 12.698 m³ iglavcev in 8.903 m³ listavcev. Plan poseka iglavcev je presežen zaradi naknadne odobritve sečnje za elektrifikacijo posameznih naselij. Les, ki je bil posekan za elektrifikacijo, se je deloma neposredno uporabil pri osnovi električnega omrežja, del pa je bil prodan za kritje stroškov. Posek listavcev se je realiziral 36 %, ker se je uveljavila težnja po sekanju iglavcev. Skupno se je plan realiziral 74 %. Od te mase se je del porabil za domačo proizvodnjo, in sicer 1.731 m³ iglavcev in 1.765 m³ listavcev.

Predvidena vzgojna dela na površini 315 hektarov v vrednosti 4.638.000 din so se izvršila na površini 310 ha, stroški pa znašajo 3.036.000 din, ker je na ta dela vplivalo pomanjkanje strokovnih kadrov.

Urejanje gozdov se je nadaljevalo na področju Krnic in Kanomlje. Dela so bila predvidena na površini 1.500 ha gozdov, stroški pa na 3.000.000 din. Uredilo se je 291 ha gozdov, stroški pa so znašali 2.063.000 din. Plan se je torej realiziral 75 %, ker smo tudi tukaj občutili pomanjkanje strokovnega kadra. Po drugi strani pa delo močno otežkoča zelo grd teren, kar zlasti vpliva na razmejevanje goz-

dov od negozdnih površin in razmejevanje med lastniki.

Za novo gradnjo in vzdrževanje gozdnih komunikacij se je predvidevalo 3.250.000 din iz gozdnega sklada in 1.400.000 din iz investicij. Za novogradnjo in popravilo se je porabilo 3.200.000 din. Iz odobrene kvote investicij se je zgradilo več mostov, stroški zanje pa znašajo 2.300.000 din. Plan je bil torej prekoračen za 64 %.

V načrtu je bila dograditev logarnice v Govejku, za kar je bil predviden izdatek 1.000.000 din. Logarnica je bila dograjena do vselitvene faze in je bilo zanjo porabljenih 869.000 din ali 87 %.

Državni gozdovi

Eksploatacija v teh gozdovih je predvidevala posek 23.750 m³ bruto lesne mase, od tega 7.210 m³ iglavcev in 16.540 m³ listavcev. Posekanih je bilo 27.193 m³ lesa, od tega 7.790 m³ iglavcev in 19.403 m³ listavcev. Plan poseka je bil za 12 % prekoračen in je nastal pri redčenjih.

Predvidevala so se gozdno-vzgojna dela na površini 730 ha, stroški pa v višini 11 milijonov 800.000 din. Izvršena so bila negovalna dela na površini 908 ha, stroški pa so znašali skoraj 7.000.000 dinarjev.

Predvidevala se je tudi gradnja gozdnih cest, s katerimi bi se odprli gozdovi, ki so bili doslej še brez gozdnih komunikacij. Za izvedbo gradbenih del je bilo predvidenih 16.000.000 dinarjev. Porabljen pa je bilo 21.624.000 dinarjev. Finančni plan je bil prekoračen za 34 %.

V gradnjo logarnic je bilo investiranih 4.225.000 dinarjev, za vzdrževanje motornih vozil pa se je porabilo milijon dinarjev.

Gradbeništvo

Vrednost gradbenih in obrtnih storitev Gradbenega podjetja »Zidgrad« je v letu 1958 znašala 162.000.000 din in je za 10,9 % nižja od planirane vrednosti. Na izpad gradbenih storitev so vplivale predvsem manjše investicije, zlasti za obrtniške storitve, medtem ko so bile gradbene storitve izvršene 94,5 %. Pripomniti je treba, da je omenjeno podjetje od gornje vrednosti realiziralo na območju občine Tolmin 16.100.000 din.

Velik odstotek gradbene dejavnosti je v letu 1958 realiziran na stanovanjskih objektih, kar dokazuje tudi primerna višina realizacije med stanovanjskimi in ostalimi objekti, ki znaša 38 %. Ugotoviti moramo tudi, da so se vsa možna obrtniška dela oddajala v tem obdobju obrtniškim obratom, ki pa s

kvaliteto svojih izdelkov še ne ustrezajo zahtevam specializirane razvojne stopnje.

Promet

Za ugoden razvoj lokalnega tovarnega prometa je bil v letu 1958 dosežen znaten napredek. Ta pozitivnost se odraža v prehodu prejšnjega Zadružnega avtopodjetja Idrija v državni sektor. Ta prehod je bil vsekakor potreben, da se omogoči podjetju vsestranski razvoj glede na potrebe po lokalnem, cestnem in tovarnem prometu.

Že v prvih mesecih poslovanja novega podjetja so se pokazali znatni uspehi, saj je podjetje za nabavo novih tovarnih vozil iz uvoza in domače proizvodnje povečalo zmogljivost za prevoz blaga za celih 25 ton nosilnosti. Koncentracija je bila delno izvedena tudi z izločitvijo prometne dejavnosti s strani Rudnika živega srebra.

S področja upravljanja cest je bila v preteklem letu asfaltirana republiška cesta drugega reda na odseku Idrija—pokopališče in še Kosovelova ulica ter Ulica Staneta Rozmana. Asfaltiranje je izvedla republiška cestna uprava s sodelovanjem Uprave za ceste Ob LO Idrija in Komunalnega podjetja.

Gostinstvo

Na povečanje prometa sta vplivala predvsem večja kupna moč prebivalstva in precej narasli tujski promet. Ker še niso kon-

čana adaptacijska dela novega gostinskega obrata na Kočevšu, le-ta v letu 1958 še ni začel obratovati.

V gostinstvu ni bilo večje investicijske dejavnosti. Gostinska podjetja tudi niso poskrbela potrebnih načrtov za renovacijo poslovnih prostorov. Izvzet je le kolektiv gostilne »Pod gradom«, ki je naročil načrt za ureditev vhoda v gostišče.

Tudi vzgoji kadra niso podjetja posvetila potrebne skrbi. Le nekaj gostinskih delavcev si je pridobilo strokovno izobrazbo.

Tudi glede higienskih razmer neposrednega okolja gostinskih obratov ter reklame se ni nič ukrenilo. Na področju turizma pa vendar beležimo napredek. Povečal se je domači, posebno pa še tujski promet. Mesto in njegovo okolico je obiskalo okrog tisoč inozemskih turistov. Nočnine so se povečale v primeri z letom 1957 za 50 %. Beležimo 3.702 inozemska gosta ter 2.037 domačih gostov.

—o—

Tovariš predsednik je nato analiziral še vprašanja šolstva in prosvetne dejavnosti, o katerih smo že delno pisali v našem listu, delno pa se bomo na to področje še povrnili med letom. Važne so tudi analize s področja zdravstva in socialnega skrbstva, zato bomo še letos obravnavali te probleme v posebnih člankih.

Uredništvo

BORCI PRIPOVEDUJEJO . . .

Kap. Srečko Tušar, Idrija

GOREL JE BENCIN

31. divizija je bila dne 20. aprila 1944. leta v okolici črte Predmeja—Otllica. Sestavljale so jo tri brigade: Prešernova, Vojkova in Gradnikova. Z dnevnim ukazom 31. divizije dne 21. aprila je bila 16. brigada Janka Premrla-Vojka določena, da odide skupno s štabom divizije proti Colu—Podkraju—Sv. Mihaelu, sektor Postojna. Brigada je zasedla položaje v gozdu nad vasjo Sv. Mihael. Štab divizije se je namestil v Predjamskem gradu.

Komandant Vojkove brigade Krtina je dne 21. aprila ukazal, naj minerska četa brigade, katere komandir sem bil jaz, minira progo in cesto Postojna—Trst. Ta prekinitev prometa je bila potrebna predvsem zato, ker je Nemcem omogočila oskrbovanje južnega

bojišča. Po dobro uspeli akciji se je četa vrnila brez izgub v sestav brigade.

Ko sem komandantu Krtini poročal o uspelem miniranju, mi je le-ta povedal, da me čaka Tomo Tadick, Poljak, ki je bil pobegnil iz nemškega ujetništva v Celovcu leta 1942. Star je bil 25 let, padel pa je leta 1944 v Prapretnem v Selški dolini. Poslal ga je bil komandant 31. divizije Stane Potočar, da se pomeniva o pripravah za novo akcijo, ki mi jo je bil omenil že na Otllici. Bila sva si dobra borbena kolega — sodelovala sva v vseh večjih akcijah, n. pr. pri miniranju idrijskega rudnika, centrale v Rovtah itd. Po dogovoru o potrebnih ukrepih, materialu in sestavi čete sva se morala dne 23. aprila ob enajsti uri javiti komandantu Stanetu Poto-

čarju, ki mi je izročil ukaz, da sem določen za komandanta te akcije in da jo moram brezpogojno uspešno izvesti. Komandant mi je razložil položaj: Nemci so zaradi zavezniških zračnih napadov pripeljali iz Trsta okoli 20 vagonov letalskega bencina in ga vskladiščili v prednjem delu ali v koncertni dvorani Postojnske jame. Jamo so stražili Nemci in domobranči. Da bo naša akcija uspešna, moramo navrtati 40 do 50 sodov in bencin zažgati. Dodelil mi je še tele borce: terenca Franca Sajovica iz Postojne, ki je dobro poznal jamo, za vodnika, Toma, Saksido in Pamiča pa za obveščevalce. Pri izdajanju ukaza je bil navzoč tudi komandir minerske čete Močnik, ki je predlagal, naj vzamem s seboj tudi Rudija Bašlja, dobrega minerca iz njegove čete.

Vrnil sem se v četo in pripravil material za akcijo: eksploziv plastik, približno 60 kg, dva železna drogova, tri krampe, ročni vrtalni stroj, zažigalno vrstico, italijanske ročne baterije z rezervnimi vložki ter škaflo temperiranih svinčnikov.

Ko sem pripravil ves potreben material, sem uredil četo, ji povedal, da gremo popoldne v večjo akcijo, za katero potrebujem tudi 19 prostovoljcev. Ukazal sem: »Prostovoljci naprej!« in vsa četa je naredila dva koraka naprej, tako da sem bil prisiljen izbrati najboljše izmed najboljših. Iz izbranih borcev sem formiral dve desetini z dvema strojnicama, ostali so imeli brzostrelke, puške in ročne bombe. Nato smo krenili v Predjamo, kjer je bil štab divizije, da so se nam pridružili še ostali tovariši, ki so bili določeni, da sodelujejo v diverzantskem vođu, Tomo, Sajovic, Rudi, Zdenko, Pamič in Saksida. Tu sem končno razdelil naloge posameznikom. Miner Rudi naj pripravi svinčnike in plastik za miniranje sodov. Dušan Štrukelj, ki je bil v moji četi deseter, bo s krampom, drogom in vrtalnim strojem moja desna roka. Tomo je dobil nalogo, naj nas pri delu ščiti s strojnico, terenec Sajovic pa naj nas pripelje po najbližji in najvarnejši poti do bencina. Zdenko, Pamič in Saksida naj vzdržujejo zvezo z zunanjo zasedo in naj nas obvestijo o morebitni izdaji, da se bomo mogli vsaj pošteno braniti.

Okrog šeste ure zvečer 23. aprila je diverzantska skupina, sestavljena iz 24 partizanov in terenca-vodnika, odšla, da bi izpolnila zelo važno in težko nalogo. Hodili smo v koloni največ po kolovozu skozi kraški gozd in se izogibali vsakega srečanja. Cilj nam je bila Črna jama. Postojnska jama ima namreč več vhodov, a so vse temeljito zastražili Nemci in domobranči, le pri Črni jami, ki je v samotnem gozdu, jih ni bilo.

Pred prehodom čez cesto Postojna-Planina sem kolono ustavil in določil mesta za zasedo. Prvo desetino s strojnico in ročnimi bombami sem poslal na hribček, ki je kakih 50 m oddaljen od Črne jame v smeri proti Postojni. Ukazal sem jim, naj pustijo Nemce, če bi slučajno prišli iz Postojne, na 15 metrov, nato pa naj z vsem orožjem vžgejo po njih. Brez mojega ukaza se ne smejo umakniti, o vsakem spopadu pa me morajo takoj obvestiti. Drugo desetino sem postavil na cesto proti Planini okoli 150 m od Črne jame z isto nalogo kot prvo. Nato sem določil obveščevalca, ki je ostal nad jamo, da bi vzdrževal zvezo med menoj in zunanjsima zasedama.

Tomo, Rudi, Dušan, Saksida, Pamič, Sajovic in jaz smo se nato spustili po strmih stopnicah proti vходу v Črno jamo. Kot mule smo nosili težko opremo in že smo stali pred prvo oviro: Črna jama je bila zaprta z močnimi železnimi mrežastimi vrati. Odprli smo jih z železnimi drogovi in krampom in bili smo v Črni jami. Na tem mestu smo pustili Zdenka, da bi vzdrževal zvezo. V jami je bilo tako tiho, da je bilo čuti le kapljanje vode s stropa. Vodnik Sajovic je prižgal karbidovko, mi pa žepne baterije. Komaj smo prešli stopnice, smo osvetlili že drugo oviro — železna vrata. Zadržala nas je le kratek čas: z drogom in krampom smo razbili ključavnico in pot je bila prosta. Dve oviri smo že odstranili, sedaj bo pot gotovo prosta! Plazimo se med kapniki in skalami naprej. Nenadoma se znajdemo pred močnim zidom. Nemci so bili na nekem ozkem delu jame napravili močan betonski zid, da bi se nihče ne mogel priplaziti po tej jami do bencina. Že smo mislili, da ne bomo mogli dalje, vendar nismo obupali. Takoj smo začeli z delom. S krampi in drogovi smo skušali napraviti luknjo, pa smo kmalu videli, da ne gre. Zato sem Rudiju ukazal, da pripravi plastik in vrstico, da miniramo zid. Rečeno — storjeno. Stekli smo proti izhodu za železna vrata, po eksploziji pa zopet k zidu, da bi videli uspeh: v zidu, ki je bil debel okoli 70 cm, je nastala okoli pol metra široka luknja, ki smo jo potem razširili še s krampi. Ko sem posvetil skozi odprtino, sem opazil, da še ne bo šlo gladko, ker je bil pred nami lepo zložen zid iz kamenja. Tudi to nas ni zadržalo. Čeprav nismo vedeli, koliko je zid debel, smo pogumno prišli za delo z mislijo, da bencin mora goreti. Kamen za kamnom smo luščili od zidu. Prsti na rokah so bili vsi razrezani. Roke so se nam lepile ob kamenje zaradi strjene krvi. Kljub vsem naporom nismo odnehali, zapreka je morala pasti — bencin je moral goreti — tak je bil ukaz. Kamen za kamnom smo odstranjevali, vendar zidu ni

hotelo biti konec. Vsega nismo mogli odstraniti, zato smo odmetali toliko kamenja, da smo se lahko splazili čez njega. Zid je bil debel najmanj dva metra, toda vztrajnost in požrtvovalnost sta zmagali. Ko smo prišli iz stranskega rova v glavno jamo, sem določil obveščevalca, ki naj bi vzdrževal zvezo, če bi slučajno prišli Nemci. Sem ter tja se nam je ustavil pogled na številnih lepota, na kapnikih, saj še nihče od nas ni bil prej v tej jami. Vendar zdaj ni bilo časa za ogledovanje kraških jam. Previdno in počasi smo nadaljevali pot, dokler nismo prišli do tirov jamske železnice. Tu sem zopet pustil tovariša za zvezo z ostalimi in krenili smo naprej. Po uri in pol hoda nam je vodnik dejal, da smo blizu skladišča bencina. In res, ko smo počasi nadaljevali pot ob jamski progi, smo kmalu začutili močnejši hlad. Vodnik Sajovic nas je opozoril, da imamo do cilja še približno 250 m. Določil sem zborna mesto, sezuli smo čevlje. Tomo, Rudi, Dušan in jaz smo krenili dalje proti glavnemu vходу v jamo. Pri čevljih je ostal Saksida, vodnik Sajovic pa se je takoj vrnil iz jame, ker je moral vzdrževati zvezo z zunanjimaasedama.

Štirje smo se splazili naprej in že smo zaslišali šum Pivke in pojavilo se je nekaj svetlobe. Že smo mislili, da bo šlo vse gladko, ko smo opazili na mostu leseno kozo, prepleteno z bodečo žico. Tomo jo je hotel odstraniti, a sem ga iz previdnosti opozoril, da jo je treba prej pregledati, če ni morda minirana. In res: ko smo jo vsi štirje osvetlili, smo spoznali, da je bil sum upravičen. Vstavili smo varovalke na mine in prerezali žice ter nato odstranili kozo.

Ukazal sem Rudiju, naj takoj pripravi tempirani svinčnik in plastik. Tomo naj bi nas od ograje mostu ščitil s strojnico. Dušan in jaz sva začela vrtati sod. Vrtanje je šlo zelo počasi, ker je bilo treba narediti dve luknji, da je bencin lahko iztekel. Presodil sem, da štirideset sodov ne bomo mogli navrtati, zato sem se jih lotil kar s krampom. Bencin je že tekel po tleh, zato sem naročil Dušanu, naj naredi grabenček, da bo tekel po mostu, da bomo imeli ob zažigu lažji umik. Tedaj mi je Rudi javil, da je tempirani svinčnik pripravljen. Po barvi sem spoznal, da bo eksplodiral čez četrto ure, zato sem ukazal, naj ga potegne iz plastika in vrže v Pivko ter pripravi drugega, ki bo eksplodiral čez 2 uri.

Hrup, ki smo ga povzročili z razbijanjem sodov, je udaril na ušesa stražarju pred jamo. Vrgel je dve bombi, katerih detonacija nas je vrgla s sodov. Umaknili smo se. Tako je stražar alarmiral tudi svoje tovariše. Pričani smo bili, da nam preti pogin, če nas Nemci dobijo v jami. Da bi odvrnil pozor-

nost od eksplozije bomb, sem rekel tovarišem, da je verjetno eksplodiral svinčnik, ki ga je bil prej vrgel Rudi v Pivko. Ukazal sem, da se vrnemo na delo. Tedaj pa se je na nas vsula z vseh strani toča krogel, ki so sikale okrog nas, obenem pa so nam pomagale vrtati sode. Bencin je tekel po tleh in po grabnu, ki ga je bil naredil Dušan. Zaradi močnega streljanja smo se umaknili na most. Krogle so udarjale v tekoče gorivo, da je škropilo na vse strani. Toda bencin še ni gorel. Goreti pa mora, moramo ga uničiti — tak je bil ukaz. Brez pomisleka smo se vrnili med točo krogel. Tomo in Dušan sta ščitila Rudija in mene. Vzel sem rezervni baterijski vložek, Rudi pa je namočil robec v bencin in zavil vanj vložek. Prižgal sem, Rudi pa je vrgel omot v tekoči bencin. V trenutku je bil ves prostor v plamenu. Močan puh nas je vrgel po tleh ob steno in nam vzel vid. Plamen nas je obdajal od vseh strani, mi pa smo stekli skozi njega, da bi si rešili golo življenje. Glavni puh je šel v smeri izteka proti Pivki. To je bila naša sreča, ki nam je rešila življenje. Ker nam je sovražnik preprečil načrt, smo se umikali, ne da bi vedeli drug za drugega. Na pol poti med začetkom tračnic in kamenega zidu sem dohitel Toma in Dušana. Ukazal sem, da počakamo Rudija, da bi šli skupaj iz jame. Že ko sem bežal od kraja eksplozije, sem čutil, da Rudi teče za menoj. V naglici pa je bil zgrešil pot in zavil na križišču na desno namesto na levo stran. Z Dušanom sva se vrnila na dogovorjeno zborna mesto. Tam je bil že dim bencina. Klicala sva Rudija, a se ni oglasil. Šla sva še proti izhodu, pogledala, kako je zunaj, nato smo čakali uro in pol ter se spet vrnili v jamo, da bi poiskali pogrešanega tovariša. Iskali smo brez uspeha. Naročil sem Dušanu, naj naredi na križišču blizu zbornega mesta s krampom puščico, ki bo kazala smer, nato smo se vrnili k izhodu. Tam nas je čakal Sajovic. Kurirju, ki je vzdrževal zvezo z obemaasedama, sem ukazal, naj ju pokliče. Ko smo se vsi, razen Rudija, zbrali, smo odšli proti Predjamskemu gradu. Preden smo prišli do gradu, sem odpustil terenca Sajovica, da se je lahko vrnil domov, kakor mi je bil ukazal komandant.

Ko smo prispeli do štaba divizije, sem poročal komandantu Potočarju, da je akcija uspela in da pogrešamo Rudija. Čestital nam je in mi ukazal, naj se takoj vrnemo v sestav brigade. Ko sem se javil komandantu brigade, nam je prav tako čestital in mi ukazal, naj zberem četo in zasedem z njo položaje okrog cerkve pri Fari. To točko so Nemci najbolj napadali, ker bi jim koristila kot važno oporišče za nadaljnje napade. Nemci so se hoteli maščevati za izgubljeno vojno

dragocenost. Ni jim uspelo. Kljub vsem napadom smo vztrajali in odbijali sovražnika.

Rudi je ostal v plamenih. V prvem trenutku se ni mogel znajti in zašel je v stranski rov. Taval in taval je po hodnikih in iskal izhod. Bil je brez opreme. Ko mu je del obleke gorel, jo je odvrnil, tako da je ostal tudi brez žepne baterije. Slednjič, utrujen od tavanja, leže na večji kapnik in počiva. Ko je tako počival, je prišla mimo nemška patrolja. Poslali so jo bili, da bi ugotovila, kako je prišlo do sabotaže. V primerni razdalji ji je sledil. Nekaj časa je šlo vse v redu, nato se mu je odkrušil kamen in ga izdal, tako da bi ga bili Nemci skoraj dobili. Počakal je, da so odšli in nato nadaljeval pot. Naposled je le prišel izmučen in na pol nag

do izhoda. Previdno se je splazil iz jame, misleč, da so Nemci pustili zasedo pri Crni jami. Po uri previdne hoje je prispel do hiše v Strmici. Tam so ga sprejela tri prestrašena dekleta. Dale so mu jesti in obleko. Mimo je prišla partizanska patrolja, ki ga je odpeljala v partizansko bolnico nad Bukovjem. Čez 12 dni se je vrnil v svojo minersko četo na Otlico.

O tej diverzantski akciji je poročal tudi radio Svobodna Jugoslavija. Po vojni je bil izdelan celovečerni barvni film, ki pa je ves potek prikrojl bolj na umetniško plat in je akcijo vzel samo za osnovo dramatičnega dogajanja.

Vsa skupina je bila pohvaljena z dnevnim poveljem IX. korpusa.

Janez Peternej-Urška, Krnice

JAZ IN MOJA STROJNICA

V partizanih sem bil točno dve leti, enaindvajset mesecev in enajst dni. Rojen pa sem bil prej, kakor vi mislite in prav tu v Krnicah, kjer je vse nekako na vrhovih. Tudi v partizanih sem se vedno najraje držal kje na vrhu, da sem imel boljši razgled in prav zato sem danes še živ. Marsikateri komandant je napravil napako, ča je svojo edinico držal v dolini ali globeli! Življenje raje jemljem od vesele strani, zato so take tudi moje zgodbe, katerih bi vam lahko povedal nič koliko. V partizanih smo doživeli mnogo žalostnega, vmes pa je bilo tudi marsikaj veselega. Naj povem nekaj doživljajev iz leta 1943. Bil sem najboljši mitraljezec v partizanih. No, če mi ne verjamete, pa denimo, da sem bil med najboljšimi.

Pri Baraki v bližini Idrije smo nekoč napadli osebni avtomobil nemških oficirjev. Zasedo smo tako spretno postavili in tako spretno sem meril s svojo strojnico, da so bili vsi mrtvi. Le za šoferja ne vem, če je bil tudi oficir. Končno pa ni važno. Tudi on je bil fašist in prav nič mu nisem mogel prizanesti. Moji štirje pomočniki so potem v avtomobilu nabrali mnogo koristnih reči.

Ko smo bili na Pečniku nad Spodnjo Idrijo, smo nekoč na mostu čez Idrijco zagledali oddelek Nemcev. Komandant me je samo vprašal, če jih dobro vidim in sem že vedel, kaj moram napraviti. Ker sem se bal, da mi bodo Nemci ušli, sem hitro pomeril, zadel pa sem samo enega. Ostali so se prehitro po-

skrili. To pa ni bilo najbolje. Nemci so takoj začeli žgati po nas z minometom, ki so ga imeli v cerkvenem stolpu v Spodnji Idriji. Jaz sem se hitro skrnil, komandant pa je bil težko ranjen. Prenesli so ga v našo bolnišnico pri Cerknem, kjer je umrl.

Na Zagodov vrh so nekoč prišli Nemci z avtom. Takoj smo ga napadli. Brž ko je Nemec skočil iz avtomobila, ga je že podrla krogla iz moje strojnice. Le šoferja nisem mogel nikakor zadeti. Obrnil je svoje vozilo in mi ušel. Kmalu potem pa smo mi tekli, ker so Nemci prišli s tankom.

Sicer pa smo v partizanih marsikdaj tekli. Včasih celo tako, da bi nas niti najhitrejši pes ne bil dohitel. Najbolj pa sem tekkel jaz nekoč pri Begunjah pred našimi! Takrat so me bili poslali s tovarišem po sol v neko zelo nevarno trgovino. Naredil sem se še bolj neumnega, kot sem po naravi, in dobil sol. Ko sem se vrnil v hišo, kjer naj bi me čakali ostali tovariši, nisem dobil nikogar. Nenadoma pa je neka ženska zavpila: »Nemci, bežite!« Še danes ne vem, če je bilo okno odprto ali pa sem skočil kar skozi zaprtega. Potem sem pa tako tekkel proti robovju, da me moji tovariši nikakor niso mogli priklicati in so me našli šele po daljšem iskanju med skalami. V svoje opravičilo pa moram vendar povedati, da sem bil sol vzel s seboj, ker smo bili neslane jedače že pošteno siti. Moji tovariši so potem ugotovili, da imam zelo dolg

jezik, kar bo verjetno držalo, saj mi to še danes vsi očitajo.

Včasih pa se je kak dogodek končal tudi zelo žalostno, čeprav sem jaz srečno odnesel pete. To je bilo na primer takrat na vrhu Kojce. Neusmiljeno je pokalo okrog nas. Za nekim grmom nas je ležalo sedem partizanov. Nemci so vžgali po nas s šarcem in kmalu sem slišal, kako so izstrelki peli okrog nas »Smrt, smrt!« Po strmini sem zakotalil najprej svoj nahrbtnik, po njegovem zgledu pa sem tudi jaz vtaknil glavo med noge in se kot krogla spustil v dolino. Tu sem se ustavil ves potol-

čen in se skril v gozdu. Bil je to zadnji trenutek, ker so takoj nato z vseh strani privreli Nemci, ki so moje tovariše poklali kar z noži. Takrat sem izgubil tudi svoj nahrbtnik, kar je bilo toliko bolj žalostno, ker sem bil intendant.

Svoji strojnici sem rekel Urška, moji tovariši pa so to ime prenesli name in dobil sem ime Urška in Urška sem še danes. Sedemnajst fašistov sem pokosil v času svoje partizanščine. Če bi jih bil vsakdo vsaj toliko, bi bila vojna končana dve leti prej.

M L A D I N S K I K O T I Č E K

SPOMINI, KI NISO SAMO SPOMINI

Zadnji dnevi pouka potekajo in to sem še posebno občutil, ko sem si pred kratkim ogledoval zaključno šolsko razstavo na gimnaziji. Ob vstopu v šolsko poslopje me je presenetilo novo vzdušje med sošolci. Kmalu sem od daleč zaslišal zvonjenje in pomislil: da, zvonec, morda nam samo ti še vedno z isto vnemo odmerjaš čas za učenje.

Iz razstavnega prostora je bilo slišati glasen pogovor in smeh. Vstopil sem in z enim pogledom objel ves prostor. Ni bil velik, bil pa je pestro opremljen. Že takoj sem dojel vso razgibanost dela mladinske organizacije. Domače sem se počutil v tem okolju, ker sem tudi jaz prispeval svoje k razstavi. Človek je najbolj srečen sredi svojega dela, saj mu pomeni košček življenja. Na enem koncu so razstavljali jamarji, planinci, taborniki in ferialci, v drugem zopet slikarji. Tudi fotografski krožek je vzbujal s svojimi slikami veliko pozornosti. Na ta račun pa ne smemo podcenjevati dela drugih tovarišev, ki so našli svoje delo v prirodi ali kje drugje in na razstavi samo simbolizirajo svoje delo. Tudi drugi krožki so razstavljali: folklorna skupina svoje narodne noše, literati svoje glasilo. Koliko truda in dela, koliko življenja!

Fotografije so mi priklicale v spomin mnoge proslave letošnjega jubilejnega leta: prva večja proslava je bila 29. novembra pri Urhu nad Ljubljano. Udeležil se je je celoten aktiv. Ostala nam je v neizbrisnem spominu, posebno pa še tistim dijakom, ki so bili sprejeti v mladinsko organizacijo ali ZKJ. V prvo

smo sprejeli 26, v drugo 8 mladih moči. Prvo leto smo imeli razširjene sestanke, na katerih smo v obliki referatov in diskusije predelovali program ZKJ. Pri tem nam je bila tovarišica ravnateljica v veliko pomoč. Predavanja so bila dobra in zanimiva, diskusija pa živahna, tako da je pri vseh vzbudila veliko zanimanja. Druga predavanja so bila v okviru dijaške univerze. Teorija o državi (A. Rems), Napredno gibanje v Idriji po 1. svetovni vojni (P. Kosova), Naše kmetijstvo po vojni (inž. F. Kordiš), Izza okupirane Ljubljane (F. Kosova). Tako smo si razčistili mnoge aktualne probleme in vsem predavateljem se najtopleje zahvaljujemo. Sami pa smo na osemletkah predelovali statut LMS.

Ob pričetku del na avtomobilski cesti smo imeli mladinsko konferenco. Že tedaj se je prijavilo na delo 20 naših mladincev.

Kmalu sta sledili dve važni proslavi: 14. marca 76. obletnica Marxove smrti, 18. marca pa 88-letnica Pariške komune. Zadnja je bila povezana z medrazrednim tekmovanjem in vsi so se izredno potrudili, da bi dosegli čimvečji uspeh. Občinski komite se je odločil, da podeli prvo nagrado 3. razredu, drugo 4. in tretjo 2. b razredu. Nagrade so razdelili na osrednji proslavi v počastitev 40. obletnice KPJ in SKOJ, ki je bila 21. aprila. V teh dneh je tudi mladinski kino vrtel naš film »Edini izhod« in izšla je posebna številka našega dijaškega glasila. Jamarji in taborniki so takrat izvedli še posebne akcije. In že je bila tu proslava obletnice smrti Borisa Kidriča: glavni del programa je imel pevski zbor, sodelovali pa so tudi gojenci z Nižje gozdarske šole in obeh osemletk.

Nadaljnje ogledovanje slik me je spomnilo Dneva mladosti. Priklicale so mi v spomin še vsa dejavnost mladinske organizacije, ki je bila pretekli mesec posvečena 25. maju. Folklorja je nastopila s celovečernim programom in si utrla pot za turnejo po Dolenjski. Dramatska skupina je uprizorila igro »Na slepem tiru«.

Nazadnje so se ustavile oči pri zadnjih slikah pod naslovom »Partizanski pohod na Vojsko«. Prepričan sem, da je bil ta pohod za ves aktiv največje letošnje doživetje, hkrati pa pomeni zaključek proslav v počastitev jubilejnega leta. Za prijeten večer ob tabornem ognju so poskrbeli naši taborniki; medtem ko je ogenj razsvetljeval jaso, so odmevale v noč partizanske in narodne pesmi. Večerne urice so kar prehitro minile, naslednjega dne pa smo že nadaljevali pohod proti partizanskemu pokopališču na Vojščici. Na tem kraju, kjer je pokopanih 305 borcev, ki so padli na pragu svobode, smo imeli kome-moracijo s kulturnim programom.

Planinci so nas nato vodili na Hudournik, od koder smo si ogledovali Trebuško dolino. Toplo sonce nas je pošteno ogrevalo. Kljub temu se nismo ustrašili strme poti, ki vodi do partizanske tiskarne »Slovenija«. Oskrbnik nam je odgovarjal na številna vprašanja o delu tiskarne, o njenem pomenu. V Idrijo smo se vrnili še isti dan vsi z isto željo, da bi ta pohod ne bil zadnji.

S sošolci sem se vračal z razstave, a pogovor je le težko stekel. S seboj sem nosil neko samozadovoljstvo in če so ga občutili tudi drugi, potem je razstava dosegla svoj namen.

AFRIKA

(Iz očetovih spominov)

Bitka. Spet bitka. Surova bitka, boriš se za življenje ali smrt, ne da bi vedel, za kaj se pravzaprav boriš. Ne borimo se zase, ne mi ne oni. Vse je tako nesmiselno, da je izgubilo značaj resničnosti. Resnično je samo nebo svinčene barve, vroč puščavski pesek in neskončna planjava, porasla s travo. In pokanje pušk in topov.

Z Lojzetom se krijeva za nizkim gričem. Nebo je tako blizu nad najinima glavama, da imam občutek, da se mi bo zdaj zdaj zrušilo na glavo. In težko pokanje pušk...

Čemu se pravzaprav borimo? Ne vem, nihče ne ve tega. Moj letnik je imel smolo: poklicali so nas že pred pričetkom vojne in nas poslali sem pod to svinčeno nebo, v ta vroči puščavski pesek, v to divje pokanje

pušk... Dali so nam puške in nam ukazali, naj se zanje borimo, naj ubijamo Maročane, ki se borijo na francoski strani, ki se prav tako ne borijo zase. Če se hočeš boriti, moraš sovražiti. Mi pa jih ne moremo sovražiti. In vendar ubijajo oni nas in mi nje. Ubijaj ali pa boš ubit. Tak je kruti zakon vojne. In ubijamo. Samo vse je tako nesmiselno... Odrezana sva od naših. In pobočje griča, po katerem se plaziva, je izpostavljeno najhujšemu ognju. Toda morava priti do naših. Morava ali pa sva izgubljena. Počasi se plaziva dalje. Okoli naju žvižgajo krogle, vsaka, ki zadene v tla, dvigne oblček prahu. Počasi počasi dalje... Nebo se nama bo zdaj zdaj zrušilo na glavo...

Nenadoma me nekaj ostro zaboli v hrbtu. Zastokam. Lojze se ozre. Prav dobro vidim sočutje v njegovih očeh. Toda v vojni ni prostora za sočutje. Naprej moram, čeprav se mi zdi, da se mi bo hrbet razklal na dvoje. Na telesu začutim nekaj toplega, težkega... Krogla mi je gotovo ostala v koži. Toda naprej moram. »Še sto metrov!« pravi Lojze. Moj bog, ali ne bo nikoli konec tega dneva? Teh borih dve sto metrov se je raztegnilo v neskončnost. Pred očmi se mi temni. Ne smem omagati, naprej moram, moram!

Okoli naju švigajo krogle. Lojze nenadoma glasno jekne in se zgrabi za prsi.

»Si...«

Ni treba sporočati, kaj je. Obraz mu je spačen od bolečin. Izmed prstov sklenjenih rok, s katerimi grabi po prsih, mu kaplja kri. Pogleda me s čudno spremenjenimi očmi. Ali je to smrt, ta izraz?

»Še 90 metrov, Lojze. Poskusi še malo!«

»Ne morem!« zastoka. »Ne morem!« — Strašno ga je gledati, ko se tako muči. In kri, ki mu kaplja izmed prstov...

Moj najboljši prijatelj je, čeprav se pozna va šele leto dni. Vedno sva si pomagala. Ne morem ga pušiti tako.

»Pojdi, poskusi, pomagal ti bom.«

»Pusti me... to bi bilo samo še huje... pusti me, da vsaj mirno umrem...«

»Ne, ne! Poskusi!« Hočem ga prijeti za roko, toda on samo odkimava in oči mu steklene.

»Pojdi... reši se vsaj ti, če moreš... prijatelj...«

Moj bog, kako je to strašno! Če bi v vojni sploh mogel jokati nad čim, bi zdaj jokal... Oči mu zmeraj bolj steklene in še zmeraj šepeta:

»Na svidenje, prijatelj... na svidenje... na svidenje...«

Grem, počasi počasi se plazim naprej. Še 50 metrov. Še 50... Tamle umira človek, pa ne moreš storiti ničesar. Kako rad bi za-

prl oči, da ne bi ničesar videl. Ničesar mislil... Zdaj sem zakrit. Oddahnem si. Še 30 metrov. Toda nenadoma čutim, da ne morem več. Ustnice se mi še vedno gibljejo, ko ponavljam besedico: »Moram!« Toda od vsega je ostala samo volja. Skušam si vltiti poguma z mislijo: »Se 30 metrov, pa čutim, da nisem zmožen napraviti niti koraka več.«

Jutro. Stojimo v vrsti drug poleg drugega. Pobrali so nam vse, še čevlje. Rana na hrbtu me neznansko skeli, toda to zdaj ni več važno. Za te ljudi nismo niti številke, tako bedni smo. Tako malo jim pomenimo. Zanje smo najbrž kot ščurki, ki jih ne sovražijo, samo zoprni so jim. Skrajno zoprni. Tudi mi jih ne moremo sovražiti, ta vojna je preveč nesmiselna, da bi mogli koga sovražiti... Dan je vroč in sopren. Maročani so posedli na svoje urne konje in mi moramo z njimi. Teči v tej vročini, z veliko rano na hrbtu je v navadnem življenju najbrž nemogoče, toda v vojni ni nič nemogoče... Življenje je tukaj tako malo vredno in človek tisočkrat pomisli, da ne more več, in tisočkrat spet vzdrži... Rana na hrbtu mi spet krvavi. Vsak dan je tu tako strašen, da človek misli, da ne more biti nič strašnejšega; toda v vojni je zmeraj kaj še strašnejšega...

Sonce neznosno žge. Noge imam vse razpokane od bodeče trave. In vendar ne morem niti za hip obstati... Kdor ne more naprej, ga molče ustrelje... Čutim, da se mi temni pred očmi, toda postati ne smem niti hip. Grlo mi je tako suho, da diham z največjim naporom. Voda! Toda vode ni. Ničesar ni na svetu za nas, ničesar več, razen tega vročega dne, skozi katerega se moramo na neki način prebiti, samo — ali ga bo kdaj konec? Morda nikoli.

Ta dan je daljši kot leto, kot stoletje. Pod noč končno prispemo do reke. Umazana, rjavozelena reka, ki se počasi vali mimo nas. Odvežejo nas in vsi hkrati se zaženemo k reki... Pijemo... Po tem neskončnem dnevu, po strašni vročini, ki nam je izsušila grla, da so kakor usnje, vendarle voda. Res je, da je umazana in blatna, toda po takem dnevu bi človek pil tudi blato.

Taborišče... Dve sto kvadratnih metrov blatne zemlje, steptane od človeških stopinj, ograjene z bodečo žico... Nagnali so nas semkaj kot živali, krmijo nas kot živali z na pol surovim korenjem, pomešanim s čebulo. Pred vojno smo bili vendar svobodni ljudje, imeli smo žene in otroke, dom in košček zemlje, kjer smo lahko živeli kot ljudje, sedaj nimamo ničesar več. Oni doma so ljudje iz drugega sveta, s katerimi nimamo ničesar več opraviti... In nas morda objokujejo kot mrtvece. Če pomislim, da imam doma ženo

in dve hčerki, ki me morda še poznata ne. Toda če razmišljaš, je vse samo še težje, saj je tako že vse dovolj težko. Rana se mi k sreči zaceli. Neki živinozdravnik mi je izrezal kroglo z žepnim nožem. Zdaj mi je bolje... Nenadoma se začuje po taborišču živahno klepetanje. Vsi se zgrinjajo okrog neke nevidne točke in tudi mene potegnejo za sabo. Sredi kroga raztrganih, umazanih, na pol živalskih mož stoji starikav človek v duhovniškem oblačilu... Misijonar, afriški škof... Tolažiti ljudi, ki se komaj še lahko imenujejo ljudje, z bogom, je smešno, groteskno... Tudi njemu se na utrujenem obrazu pozna, da je naveličan tolažiti ljudi s pravljicami, da prav dobro ve, kako neumno in brezupno je to. Hitro zmrmra nekaj stavkov, ki jih verjetno zna na pamet. Potem pa v spakedrani italijanščini pove, da bo sporočil našim svojcem, če jim imamo kaj sporočiti... Med možmi završi... Prerinem se bliže. Končno bom lahko sporočil domov, da živim, da je še zmeraj en odstotek upanja, da se vrnem. Škof me pogleda z utrujenimi očmi; ko pa izve, da nisem Italijan, se prične takoj zanimati zame. Toda tu je še veliko mož, ki bi hoteli sporočiti svojcem, da živijo. Odrinejo me stran.

Dnevi v taborišču potekajo neznosno počasi. Pravijo, da nas bodo poslali gradit železnice. Vsi si že želimo iti od tod, kjer ne moreš drugega kot razmišljati o tem, kaj si bil nekoč in kako malo tega si sedaj...

* * *

Po dveh mesecih dela na železniški progi so nas razdelili. Eno skupino, v kateri sta bila poleg mene še dva Kalabrijca in en Benečan, so poslali k nekemu Francozu, veleposestniku, ki je potreboval delavce. In zdaj smo tu.

Posestvo je tako neznansko, kot ga še nisem videl svoj živ dan. Velika zgradba, trikrat večja, kakor je naša domača hiša, je polna same pšenice, namenjene za setev. Delavcev je veliko in silno različni so; največ je klepetavih Francozov, ki se po ves dan prepirajo; precej je živahnih Italijanov, ki so veseli, da so jim spet vrnili nekaj človeškega dostojanstva. Od Slovencev nisem doslej nobenega videl, sicer pa sem šele nekaj dni tu. In še ta čas sem preležal. V primeri s taboriščem je tukaj življenje že precej podobno življenju. Tu imajo celo zdravnika, ki me je preiskal in povedal, da imam malarijo; tudi zdravil mi je prinesel in včasih pride k meni, sicer pa se živa duša ne zmeni zame. Če ne bi bilo nekega živahnega italijanskega dekleta, ki je bogve kako zašlo sem, me opazilo in mi kdaj prinese kave, bi najbrž lahko čisto neopazno umrl. Po glavi mi buči in čutim se

neznansko slabotnega. Samo vroča, močna kava mi daje moči.

Nenadoma padam v težke blodnje, se izgubljam in spet zbujam iz njih. Nenadoma začutim, da nekdo stoji ob moji postelji in da to ni več blodnja. Začudeno odprem oči in nasmehe se mi širok, prijazen obraz.

»Kako je, tovariš?« vpraša v slovenščini. Slovenec! Slovenske besede nisem več slišal, odkar sem izgubil Lojzeta.

»Si naš, Slovenec?« sem vprašal veselo.

»Da, Goričan. Kako je s tabo?«

Najraje bi ga objel. Domača govorica mi pričara pred oči ljubljene griče, cvetoče sadovnjake in hiše z rdečimi strehami med njimi. Dom...

»Te je zdelala? Malarija?«

»Da.«

»Tropska?«

Pokimam.

»Ta je najhujša. E, bratec, kadar kaj takega stakneš, si zlepa ne opomoreš.«

To sicer ni ravno tolažilno, toda domači zvok njegovih besed, njegov prijazni obraz mi zbujata skoro zadovoljstvo.

»Koliko časa si že tukaj?«

»Tri mesece. Ti?«

»Dva tedna. Kako je tukaj?«

»Slabo. Delati moraš, pa ne veš čemu. Vse skupaj je traparija. Prej si streljal, pa ne veš zakaj, zdaj delaš, pa ne veš čemu. In nemara boš umrl, ne da bi vedel zakaj.« Želim si, da bi to ne bilo tako prekleto resnično. Pa je. Tudi jaz čutim tako. Dolgo časa molčiva, potem mora on spet na delo.

Zdaj so vsi dnevi lažji. Moj novi znanec pride vsak dan k meni. Ime mu je Rudi in postala sva si skoro tako dobra prijatelja, kakor sva bila prej z Lojzetom. Upam samo, da se ne bo tako nesrečno končalo.

Tudi bolezen se mi je obrnila na bolje. Živahna Italijanka je nekam izginila, toda zdaj, ko imam Rudija, je niti ne pogrešam. V moji podstrešnici je zelo vroče in zadušljivo. Nenadoma pride Rudi.

»Kako si, bratec?«

Obraz mu žari. Nekaj se je moralo zgoditi.

»Kaj je s tabo? Nekam vesel si videti.«

»Domov pojdem!«

Privzdignem se na postelji in se začudeno zazrem v njegov obraz, tako vesel, da so mu rdeče pege, ki so drugače neopazne, kakor lise.

»Domov greš?«

»Da! Čez teden dni gremo! Z angleško ladjo na Vis in nato domov.«

Domov?

»Vidiš, ti tu so pošteni ljudje, vprašujejo vsakogar, če hoče domov, da se bo tam boril

proti Nemcem in Italijanom. Veš, pri nas imamo vojno. Proti Nemcem, Italijanom in vsem drugim take vrste...«

»Torej se borimo tudi mi?« Take novice seveda niso smele priti na ušesa italijanskim vojakom. Toda jaz kljub temu še nisem pozabil, da sem se boril z njimi samo zato, ker je po nesrečni razdelitvi pripadla ravno naša vas še k Italiji in so me pred vojno vpoklicali. Laže bi se boril doma, bi vojna morda ne bila tako strašna, tako nesmiselna. Če bi...

»Domov! Domov!« vriska Rudijev glas. Zdaj mu skoraj zavidam.

»Ali bi šel tudi ti?« se nepričakovano obrne k meni.

Moj bog, če bi šel! Kamorkoli, samo proč iz tega vročega pekla. Samo stisnem Rudiju roko in ga žareče pogledam.

»Uredil bom tudi zate!«

...

Odhajamo! Po vseh teh mukah, po vseh nadčloveških naporih!

Velika angleška ladja, ki ji ne vem imena, nas bo popeljala v domovino... Stiri-deset nas je; pobrali so nas iz raznih taborišč in nas vozijo proti domovini. To so sanje! Bojim se, da bi se iznenada ne zbudil in bi bile res vse le sanje... Toda vroče afriško sonce, oblaki peska in čudovito modro morje, vse je resnično. Čutim, da mi po licih polze solze, pa se jih ne sramujem. Iz tega pekla nas vozijo v obljubljeno deželo. Okrog ladje pljuskuje valovi, Afrika se počasi izgublja v daljavi. Obzorje je zakrito z belimi meglicami. Daleč smo že, vendar razločno slutimo, zdi se nam, da že vidimo tam nekje v daljavi, med belimi meglicami našo sanjlo Domovino!

Marija

VOJNA

1941

*Včasih čas se poigra:
tega leta v naši hiši
važna sta dogodka dva:*

*svet se v vojno je zavil
in v naši mali hiši
se nov človek je rodil,*

*ki o vojni nič ni znal;
če so streljali, je jokal,
a sicer je mirno spal.*

*Zdaj o vojni mnogo ve,
v naši mali, novi hiši
mu je namreč JAZ ime.*

S. Miran

OBČINSKI LJUDSKI ODBOR IDRIJA

Na podlagi 27. točke 42. člena Zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov in njihovih organov (Uradni list FLRJ št. 52/57) in točke 6, 3. člena in 47. člena Temelnjega zakona o varstvu živali pred živalskimi kužnimi boleznimi (Uradni list FLRJ št. 26/54) in v zvezi z odredbo o množičnih veterinarskih ukrepih, ki se opravljajo na stroške lastnikov (Uradni list LRS št. 2/59), je Občinski ljudski odbor na seji Občinskega zbora in Zbora proizvajalcev dne 21. aprila 1959 sprejel

ODREDBO

O ZATIRANJU POSEBNO NEVARNE KUŽNE BOLEZNI VRANIČNEGA PRISADA (anthraxa)

I.

Zaradi zatiranja vraničnega prisada na območju ObLO Idrija se morajo zaščitno cepiti vse goveje živali in kopitarji v ogroženem področju distriktov vraničnega prisada.

Zaščitno cepljenje se opravi z enkratno vakcino proti vraničnemu prisadu spomladi odnosno 14 dni pred odhodom živali na pašo.

II.

Zaščitno cepljenje je obvezno v vseh hlevih naslednjih lastnikov:

1. v hlevu Ignacija Govekarja iz Jeličnega vrha št. 1;

2. vseh lastnikov, ki mejijo na posestvo v Jeličnem vrhu št. 1;

3. vse živali, ki se bodo pasle na paši planine Porezen.

III.

Zaščitno cepljenje mora obvezno opraviti Veterinarska ambulanta Idrija.

Način organizacije cepljenja določi upravni odbor Veterinarske ambulante.

IV.

Stroške za izvršitev zaščitnega cepljenja plačajo lastniki živali.

Stroške za zaščitno cepljenje, ki znašajo 100 dinarjev za eno žival, plačajo lastniki Veterinarski ambulant Idrija na način, ki ga določi upravni odbor.

V.

Ta odredba začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem glasilu OLO Gorica.

Št. 04/5-2295/1-P/k

Idrija, 21. aprila 1959.

Predsednik

Lado Božič, l. r.

ODREDBO O ZATIRANJU KUŽNE BOLEZNI RDECICE PRAŠICEV

I.

Zaradi zatiranja rdečice prašicev naj se na celotnem območju Občinskega ljudskega odbora Idrija opravi zaščitno cepljenje prašicev.

Zaščitno cepljenje naj bo dvakratno z adsorbat vakcino v času od maja do septembra.

II.

Zaščitno cepljenje je neobvezno. Vsi lastniki morajo prijaviti živali za cepljenje do 1. maja pri pristojnem krajevnem uradu ali na sedežu kmetijske zadruge.

III.

Veterinarska ambulanta Idrija mora opraviti zaščitno cepljenje proti rdečici pri vseh lastnikih, ki so prijavili svoje živali.

IV.

Stroške za cepljenje plača lastnik živali.

Stroški za enkratno cepljenje, ki znašajo 150 dinarjev, se plačajo Veterinarski ambulant v Idriji na način, ki ga določi upravni odbor.

V.

Ta odredba začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem glasilu OLO Gorica.

Št. 04/5-2535/1-P/k

Idrija, 21. aprila 1959.

Predsednik

Lado Božič, l. r.

Na podlagi 27. točke 42. člena Zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov in njihovih organov (Uradni list FLRJ št. 52/57) in točke 4, členov 3 in 47 Temelnjega zakona o varstvu živali pred živalskimi kužnimi boleznimi (Uradni list FLRJ št. 26/54) in v zvezi z odredbo o množičnih veterinarskih ukrepih, ki se opravljajo na stroške lastnikov (Uradni list LRS št. 2/59), je Občinski ljudski odbor na seji Občinskega zbora in Zbora proizvajalcev sprejel

ODREDBO O ZATIRANJU GOVEJE TUBERKULOZE NA OBMOCJU OBČINE IDRIJA

I.

Zaradi zatiranja goveje tuberkuloze se bo v letu 1959 pregledala vsa goveja živina stara nad 3 mesece na celotnem območju Kmetijske zadruge Črni vrh.

Živina bo pregledana s tuberkulinizacijo.

II.

Tuberkulinizacija goveda je obvezna za vse lastnike. Iz hlevov, ki ne bodo pregledani za tuberkulozo, se prepove oddaja mleka v javni promet in prodaja plemenske živine.

III.

Tuberkulinizacijo mora obvezno opraviti Veterinarska ambulanta Idrija.

Način organizacije pregledov določi upravni odbor Veterinarske ambulante glede na terenske razmere posameznih vasi in živinorejcev.

Na podlagi 16. točke 3. člena Temelnjega zakona o varstvu živali pred živalskimi kužnimi boleznimi (Uradni list FLRJ št. 26/54), 27. točke 42. člena Zakona o pristojnosti občinskih in okrajnih ljudskih odborov in njihovih organov (Uradni list FLRJ št. 52/57) in v zvezi z odredbo o množičnih veterinarskih ukrepih, ki se opravljajo na stroške lastnikov (Uradni list LRS št. 2/59), je Občinski ljudski odbor na seji Občinskega zbora in Zbora proizvajalcev sprejel dne 21. aprila 1959

IV.

Stroške za razpoznavno cepljenje in pregled plača lastnik živali.

Stroški tuberkulinizacije, ki znašajo 100 din za vsako goved, se plačajo Veterinarski ambulanti Idrija na način, ki ga določi upravni odbor.

V.

Ta odredba začne veljati osmi dan po objavi v Uradnem glasilu OLO Gorica.

Št. 04/5-2296/1-P/k

Idrija, 17. aprila 1959.

Predsednik

Lado Božič, l. r.

IZ ZAPISNIKOV SEJ OBČINSKEGA LJUDSKEGA ODBORA IDRIJA

I. skupna seja obeh zborov dne 16. februarja leta 1959.

Zaradi pripojitve cerkljanske občine k idrijski se je na tej seji konstituiral nov začasni ljudski odbor.

Za predsednika ljudskega odbora so izvolili tovariša Lada Božiča. Na novo so imenovali vse odborniške komisije, občinske svete, upravne komisije in vodje temeljnih organov občinskega ljudskega odbora.

II. skupna seja obeh zborov 21. aprila 1959.

Na predlog Sveta za urbanizem, komunalne in gradbene zadeve so sklenili:

a) urbanistični načrt mesta Idrije se spremeni tako, da se parceli št. 1327/1 in 1326 k. o. mesto Idrija, ki sta bili določeni za potrebe zdravstva, namenita za stanovanjsko izgradnjo. Za potrebe zdravstva pa je določiti nove parcele, in sicer na vzhodni strani bolnišnice;

b) sprejeli so odlok o komunalni ureditvi in zunanjem licu naselij na območju občine Idrija ter odlok o usmerjanju gradnje stanovanjskih hiš na območju občine Idrija.

Na predlog Sveta za družbeni plan in finance so sprejeli odlok o vpeljavi krajevnega samopriskvka za elektrifikacijo Vojskega.

Po poročilu in na predlog Sveta za kmetijstvo je ljudski odbor sprejel:

- a) odredbo o zatiranju goveje tuberkuloze,
- b) odredbo o cepljenju prašičev proti rdečici,
- c) odredbo o zatiranju posebno nevarne kužne bolezni vraničnega prisada.

Dijaški dom Idrija so oprostili plačevanja tistega dela proračunskega prispevka iz osebnega dohodka, ki pripada občini.

Garancije so izdali:

a) Veterinarski ambulanti v Idriji za najetje posojila v višini 600.000 din za nabavo motornega kolesa za potrebe osemenjevalne službe;

b) Avtopodjetju Transport Cerkno za najetje obratnega kredita v višini 1.500.000 dinarjev;

c) ETI Cerkno za najetje obratnega kredita v višini 750.000 dinarjev.

Spremenili so smernice in pogoje za uporabo sredstev občinskega družbenega investicijskega sklada. S temi spremembami so olajšali pogoje najemanja kreditov in dali večjo možnost za črpanje teh investicijskih sredstev za razširjeno reprodukcijo.

Podjetju Elektro Ljubljana okolica so dodelili v upravljanje nizkonapetostno omrežje v Doleh, Gorah, Jeličnem vrhu, Veharšeh in Zavrnatcu ter TP v Doleh v skupni vrednosti 17.249.000 din.

Elektro podjetju Tolmin pa so dali v upravljanje:

1. visokonapetostno omrežje 10 KW in nizkonapetostno omrežje v Otaležu, Jaznah, Plužnjah ter TP v vrednosti 11.632.000 dinarjev;

2. elektro-energetske naprave v mestu Idrija v vrednosti 4.000.000 dinarjev;

3. električne naprave javne razsvetljave v Idriji v vrednosti 2.035.000 dinarjev.

Na predlog Sveta za zdravstvo so ukinili Zdravstveno postajo v Cerknem in jo združili z Zdravstvenim domom Idrija.

Zaradi nerentabilnosti so ukinili Lekarno v Cerknem. Idrijska lekarna pa bo tu ustanovila samo lekarniško postajo.

Novoustanovljeni Obratni ambulanti RŽS so potrdili pravilnik o plačah.

Imenovanja in razrešitve:

Imenovali so:

1. za upravnika Kmetijske zadruge Vojsko Srečka Likarja,

2. za upravnika Kmetijske zadruge Dole Stefana Lapajneto,

3. za upravnika Zdravstvenega doma v Idriji dr. Jožeta Pfeiferja,

4. za upravnika Obratne ambulante RŽS dr. Ivana Hribernika,

5. za člana upravnega odbora KB v Idriji Franca Brenceta iz Idrije in Janka Kenda iz Cerknega.

Razrešili so:

1. dolžnosti člana upravnega odbora Komunalne banke v Idriji ing. Franja Kordiša in Vido Kranjc,

2. dolžnosti upravnika ZD v Idriji dr. Ivana Hribernika,

3. dolžnosti upravnika ZP v Cerknem dr. Jožeta Pfeiferja,

4. dolžnosti upravnika Lekarne Cerkno Aleksandra Kovačevića.

I. seja Zbora proizvajalcev 19. maja 1959.

Na tej seji so razpravljali o tarifni politiki in tarifnih pravilnikih ter dali smernice za delo glede teh vprašanj gospodarskim organizacijam.

DAMIR FEIGEL

Dne 30. aprila je umrl v Prvačini pri Gorici humoristični pisatelj Damir Feigel. Njegovo ime je bilo živo med nami zlasti med italijansko okupacijo, ko je ostal kljub pritisku zvest svoji zemlji in je skrbel, da slovenska beseda na njej ne bi zamrla.

Pokojni pisatelj je bil idrijski rojak. Njegov oče, Danilo Feigel (1840—1908), je bil glasbenik; v Idriji se je rodil in izobrazil pri domačih učiteljih glasbe: Šinkovcu in Krašnarju. Tu se mu je 1879. leta rodil sin Damir. Kot učitelj je potem služboval še po različnih krajih naše ožje domovine, nazadnje se je naselil v Gorici, kjer je doraščal in se šolal tudi naš pisatelj.

Ko je Damir Feigel končal v Gorici gimnazijo, je šel na Dunaj študirat pravo, pa ga ni končal. Vrnil se je v Gorico in začel delovati kot javni delavec: tajnik Županske zveze, član goriškega poduredništva Edinosti, tajnik in pozneje predsednik Goriške matice ter urednik njenega Koledarja. Pred prvo vojno je dopisoval v Ježa, Oso, Kurenta, Domačega prijatelja, po njej pa v Goriško stražo, Mladiko in drugam. Poleg vsega tega požrtvovalnega dela, polnega napora in borb s tujo oblastjo, je izdal 15 humorističnih knjig.

Ljubezen do pisateljstva je gojil že od dijaških let. Kot javni delavec je dobro poznal razmere primorskih rojakov, zato je pisal predvsem o njih in zanje. V letih od 1911 do 1926 je objavljaval le krajše humoreske, groteske in pravljice. Prva zbirka Pol litra vipavca (1911) prinaša pisateljeve spomine na prešerna dijaška leta, opis doživljajev in zadreg novinarjev, detektivov, že v tej prvi knjigi pa se v skupini Iz četrte dimenzije spušča v utopične opise napredka sodobne znanosti. V naslednjih zbirkah se že oglašala satira na družbo, najbolj pereča politična vprašanja zavija v pravljice (Bacili in bacilke 1923, Postrani klobuk 1923). Spomine na vojna leta, ko je sam ostal čudovito miren, čeprav je okrog njega divjala vojna in je begalo razburjeno ljudstvo, je povezal v zbirko Tik za fronto (1921). V teh letih so izšle tudi Domače živali (1924). Leta 1926 je izdal svoj prvi daljši spis roman Pasja dlaka. Na zunaj je zgodba fantastična, v osnovi pa pisatelj prikazuje usodo svojih rojakov: povsod si iščejo kruha, tudi po Afriki in

Egiptu, nihče pa ne more pozabiti domače pesmi in govorice. Pisatelj si je izbral svet fantazije zato, da je mogel prodreti skozi cenzuro s prikazovanjem domoljubnih čustev primorskega človeka. Nadaljevanje tega dela je povest Na skrivnostnih tleh (1929). Sledili so še drugi daljši spisi: Faraon v fraku (1929), satira na dvoličnost sodobne družbe — Čudežno oko (1930), posmeh izmišljenim in pristranskim zgodovinskim trditvam — Brezen (1931), satirična povest, ki sloni na modernih izsledkih medicinske znanosti — Kolumb (1932), utopija, osnovana na sodobnem znanstvenem razvoju s satiričnim prizvokom na nekatera sodobna vprašanja — Čarovnik brez dovoljenja (1933) in še Okoli sveta (1935) ter Supervitalin (1939). Vmes je izšla zbirka krajših spominov na študentska leta — Ob obratu stoletja (1931).

Zadnja Feiglova knjiga, Supervitalin, je izšla ob njegovi 60-letnici. Poslej je pisal le še kratke črtice. Pisatelj je zajel v svoja dela predstavnike najrazličnejših slojev ter poklicev, največkrat pa je obravnaval malomeščanske razmere. Dogajanja je postavljaval v sedanost ali pa jih je izročal bodočim pokolenjem — kakor so pač zahtevale misli in čas. Vselej pa so bili njegovi spisi polni optimizma in vedrine, ki je dajala moči in zaupanje v prihodnost.

Feigel je živel in delal največ v Gorici — na Vipavsko se je preselil šele ob zadnji bolezni — in Gorica mu je postala pravi dom. Zato se v spisih nikoli ne vrača v Idrijo, pač pa se je pogosto vračal v rodno mesto s svojim književnim delom, ki je tudi njegovim rojakom — kakor vsemu slovenskemu ljudstvu pod Italijo — lajšalo težke čase in ohranjalo narodno zavest.

Anica Munda

TELESNA VZGOJA

OSMO MESTO V NOGOMETU

V pomladanski del nogometnega prvenstva smo šli z zelo majhnim upanjem za izboljšanje našega položaja. Zimska sezona je bila sicer bolj naklonjena nogometašem kakor smučarjem, vendar je ostala neizrabljena.

15. III. v Solkanu: Branik : Partizan-Rudar
5:1 (3:1)

Kakor smo pričakovali, je naše moštvo pokazalo zelo slabo igro posebno v obrambi. V prvem polčasu je še nekako vzdržalo, v drugem pa je popolnoma odpovedalo. Poraz slabšega moštva je bil docela upravičen.

V predtekmi pa se je naše mlado moštvo dobro držalo in zmagalo s 3:2.

22. marca v Idriji »Partizan-Rudar« : Koper
5:4 (4:1)

V hitri in lepi igri so domači igralci že takoj od začetka pokazali, da hče, na vsak način zmagati. Počasi pa je prihajala do veljave boljša kondicija gostov in izenačenje je viselo v zraku. Številni gledalci so se oddahnili, ko je sodnik odpisal konec tekme.

Lepo in zaslužno zmago so izbojevali tudi mladinci v predtekmi s 5:3.

29. marca v Tolminu: Tolmin : »Partizan-Rudar«
3:3 (1:2)

Težka igra na težavnem in razmočenem igrišču. Naše moštvo igra zelo poštvalno in z vidno težnjo po zmagi. V začetku drugega polčasa pa so prevzeli glavno besedo domačini, ki so prišli celo v vodstvo, kar pa so naši vendarle izenačili. Tik pred koncem k vsej sreči domačini zastreljajo enajstmetrovko in rezultat je ostal neodločen v obojestransko zadovoljstvo.

5. aprila v Idriji: »Partizan-Rudar« : Sidro
3:6 (0:6)

Za nas je bila to verjetno najbolj nesrečna igra. Poraz je zakrivila ožja obramba, ki je delala najbolj grobe napake. Vsi ostali pa so pokazali celo boljšo igro, kakor smo pričakovali. Lahko bi celo rekli, da so naši igralci igrali, gostje pa zabijali gole. Rezultat tudi kaže, da je naše moštvo končno našlo vso potrebno fizično kondicijo. Značilna za to tekmo sta bila po en avtogol na vsaki strani in štiri enajstmetrovke, od katerih so naši napadalci tri zastreljali in jo je realiziral samo Crnobrnja!

Naši mladinci so tudi tokrat zmagali s 3:0.

12. aprila v Il. Bistrici: Il. Bistrica : »Partizan«
3:7 (0:4)

Igrali smo proti najšibkejšemu nasprotniku, ki pa je bil prav v fazi naglega napredka, zato izid ni bil prav nič gotov. Naši igralci pa so vsaj v prvem polčasu zaigrali z vsem elanom ter si ustvarili toliko prednosti, da so lahko zmagali, čeprav so v drugem polčasu tudi domačini silovito napadali. Zmagala je boljša tehnika gostov, pri katerih pa je bila še vedno obramba zelo slaba.

19. aprila v Novi Gorici:

Nova Gorica : »Partizan-Rudar« 7:2 (4:1)

Igrali smo proti nasprotniku, ki si je bil že zagotovil prvenstvo! V začetku so naši igralci pokazali odlično igro in so bili skoraj enakovredni nasprotniku. Boljša tehnika in kondicija domačinov pa sta kmalu prišli do izraza in že je kazalo, da bomo doživeli katastrofalen poraz. Nato so naši začeli zopet z dobro igro. V splošnem moramo priznati, da so domačini zaslužno zmagali, razlika v golih pa je vsekakor izražena previsoko.

Mladinsko moštvo je zaslužno zgubilo z 2:5.

26. aprila v Idriji: »Partizan-Rudar« : Tabor
4:1 (2:0)

Take tekme v Idriji prav gotovo ne želimo več videti. Del krivde vsekakor nosi tudi sodnik, ki ni obvladal položaja. Oba nasprotnika sta šla v borbo z odločno voljo, da zmagata. Prvi polčas je potekel v najlepšem redu in domačini so izra-

zili svojo premoč v dveh golih. V drugem polčasu so gostje znižali razliko, vendar so domačini kmalu nato zabili še dva gola. Ze pred tem pa so gostje s svojim nešportnim vedenjem jasno pokazali, da hočejo doseči razveljavljenje tekme. Sodnik je v pretepu moral izključiti dva gosta in enega domačina. Gostje izzivajo tudi publiko in samo energični intervenciji rediteljev se moramo zahvaliti, da ni prišlo do udara publike na igrišče, s čimer bi bili gostje prav gotovo dosegli svoj zahrbtni namen. Ko jim to ni uspelo, so nešportno zapustili igrišče. Tekma je našla odmev tudi pred disciplinskim razsodiščem, ki je tekmo verificiralo s 3:0 za Idrijo.

Predtekmice mladincev ni bilo, ker gostje niso prišli in tega niti niso predhodno javili. Zmagali smo torej s 3:0.

3. maja v Mirnu: »Adrija« : »Partizan-Rudar«
5:3 (3:2)

Namesto zmage — poraz! Zakrivila ga je zopet zelo slaba obramba z vratarjem na čelu. Velik del tekme je naše moštvo igralo samo z devetimi igralci, ker je bil Likar poškodovan, izključen pa Tratnik. K vsemu je doprinesel svoj delež tudi pristranski sodnik iz Gorice.

10. maja v Idriji: »Partizan-Rudar« : Postojna
5:4 (3:2)

Borba se je odvijala na zelo težkem igrišču med moštvi, ki sta hoteli zmagati. Kmalu se je pokazalo, da Postojnčani le niso tako nevarni in da jih je mogoče premagati. Zopet slab sodnik, ki je že v prvem polčasu našim enostavno pojedel popolnoma pravičen gol. Igra je valovila iz polja v polje v rahli premoči domačinov, ki pa je niso mogli izraziti z zadetkom. Tik pred koncem smo se sprijaznili z delitvijo točk, ko je gibčnemu Mažgonu uspelo, da je usnje spravil v nasprotnikovo mrežo in dosegel zmago. Priznati moramo, da je bila v tej tekmi tudi obramba na mestu.

Mladinci so tokrat brez težave zmagali s 4:0.

17. maja v Ajdovščini: »Primorje« : »Partizan-Rudar« 2:3 (0:1)

Nesrečna igra našega moštva proti nasprotniku, ki je bil na igrišču slabši. Naše moštvo je imelo več od igre, naletelo pa je zopet na nemočnega sodnika, ki je priznal gol, ki je bil dosežen s popolnoma nepravilne pozicije in vztrajal pri odločitvi, čeprav je stranski sodnik zahteval razveljavljenje. V drugem polčasu je bilo sploh težko govoriti o poteku igre, ki jo je skoraj onemogočila nevihta z burjo. Naše moštvo je takoj vložilo protest, ki pa ga je Nogometna podzveza Nova Gorica zavrnila.

Mladinci so tekmo izgubili s 3:5.

24. maja v Idriji: »Partizan-Rudar« : Anho
5:2 (1:1)

Zelo slab začetek, ki ni obetal nič dobrega, in gostje so prišli v vodstvo. Crnobrnja je kmalu izravnal z enajstmetrovko. V drugem polčasu pa je postala igra živahnjša. Kopačev gol nas zopet privede v vodstvo. Logarjev strel iz 16 m pa kmalu nato najde čudno pot v gol med mnogimi nogami domačih in gostov. Zmaga našega moštva je zaslužena.

V predtekmi pa so naši mladinci za slovo zaigrali medlo in odšli poraženi z 0:1.

Končna lestvica:

1. ŽNK N. Gorica	22	19	3	0	107:23	41
2. NK »Sidro«	22	14	3	5	53:26	31
3. NK Postojna	22	13	4	5	69:31	30
4. NK »Primorje«	22	13	2	7	65:37	28
5. NK Koper	22	12	3	7	49:48	27
6. NK Tolmin	22	8	7	7	55:41	23
7. NK »Tabor«	22	8	1	13	42:57	17
8. NK »Rudar«	22	7	2	13	66:84	16
9. NK Anhovo	22	7	2	13	38:54	16
10. NK Adria	22	7	2	13	37:71	16
11. NK »Branik«	22	7	1	14	37:56	15
12. TVD Il. Bistrica	22	1	2	19	25:115	4

Mladinci:

1. NK Koper	16	14	1	1	56:11	29
2. ŽNK N. Gorica	16	13	1	2	48:15	27
K Primorje	16	10	1	5	43:23	21
4. NK Izola	16	8	0	8	26:22	16
5. NK Postojna	16	6	2	8	25:33	14
6. NK Branik	16	4	3	9	18:34	11
7. NK Anhovo	16	4	2	10	14:48	10
8. NK Rudar	16	4	1	11	24:41	9
9. NK Tabor	16	3	1	12	11:38	7

Z neuspehom letošnjega prvenstva nikakor ne moremo biti zadovoljni! Razočarali so nas tudi mladinci, ker so nastopali z rezervnimi starejšimi igralci in tako izgubljali na polju dobljene tekme. Edina tolažba nam ostane v dejstvu, da je naše moštvo v drugem delu tekmovalja igralo mnogo bolje in doseglo 11 točk, medtem ko jih je v prvem delu doseglo samo 5. To nas je dvignilo na osmo mesto, ki za Idrijo ne more biti častno. Naši igralci pa so igrali iz tekme v tekmo bolje in nazadnje že postali enakovredni najboljšim. Žal vse prepozno! Zaslugo za to ima vestni in požrtvovalni trener inž. Niko Rihar, ki je napravil več, kakor je bilo mogoče in zdržal tudi tedaj, ko je zaradi nediscipliniranosti mnogih nogometašev pri vajah že obupal. Steber moštva so bili nekateri res požrtvovalni igralci, kakor vsestranski Crnobrnja, Logar, Mohorič. Mnogi drugi, posebno iz obrambe, so večkrat »plavali«. Njim pa so se pridružili nekateri mlajši, ki so že sedaj pokazali več, kot smo pričakovali: Tratnik, Mažgon, Tušar. Kriza našega nogometa pa bo rešena šele tedaj, ko bo rešena tudi kriza društva in bomo imeli na razpolago ljudi, ki bodo začeli delati z mladino.

Idrijski nogomet ima mnogo izredno vestnih navijačev, ki ne zamudijo nobene tekme. To bi bilo v najlepšem redu, če bi bili vsaj nekoliko bolj objektivni in če bi znali dati priznanje tudi nasprotniku. To je športno in tudi gledalec mora biti športnik! Gledalec pa mora v vsakem primeru ostati samo gledalec. V dveh primerih pa bi bila prevelika gorečnost nekaterih gledalcev kmalu spravila naše moštvo ob težko zaslužno zmago. In končno: na igrišču želimo športnega navijanja brez surovih izrazov, ki jih prepustimo južnjakom.

S. L.

PODVIG NAŠIH ROKOMETAŠEV

Rokomet, ki ga organizirano gojimo v Idriji šele drugo leto, je pokazal največji napredek in si je tudi že pridobil mnogo gledalcev in zelo vnetih navijačev.

Prijateljske tekme je naše moštvo še vedno izgubljalo, vendar so rokometiši iz tekme v tekmo kazali boljšo igro. Do največjega presenečenja pa je prišlo na prvenstveni tekmi v Ajdovščini 19. aprila, ko so naši rokometiši premagali okrajnega prvaka in največjega favorita tudi v letošnjem letu — RK Ajdovščino z rezultatom

12:10. S to zmago so postali resni pretendenti za prvo mesto. Še isti dan so morali igrati z Novo Gorico, kjer pa so tekmo izgubili z rezultatom 13:21. Na to tekmo je vodstvo vložilo protest, ki je bil ugodno rešen in odločena je bila ponovitev. Dne 23. aprila so imeli v gosteh tekmovalce iz Cerkne, ki se tudi še niso bili odpovedali prvenstva, zato so igrali zelo borbeno in požrtvovalno. V dokaj izenačeni tekmi pa je našim rokometišem vendarle uspelo, da so zmagali z rezultatom 18:16 in tako osvojili naslednje dve dragoceni točki.

Ponovitev razveljavljene tekme z Novo Gorico je bila 25. maja. V težki borbi, kjer je naše moštvo imelo proti sebi tudi pristranskega sodnika, je vendar uspelo in zmagalo z rezultatom 19:13. Naše moštvo je bilo tik pred končno zmago, ker je bilo potrebno doseči samo še ugoden rezultat proti Ajdovščini. Dne 31. maja bi bili morali igrati proti oslavljenemu Cerknu, kjer smo računali na ugoden rezultat, v Idrijo pa je prispelo samo moštvo Ajdovščine. Tedaj smo zvedeli, da sta moštvi Cerkna in Nove Gorice prepustili nadaljnje tekme nasprotnikom s 5:0, kar je postavilo naše moštvo v zelo težak položaj, ker so imeli rokometiši iz Ajdovščine boljši količnik v golih. Vse ostalo je opravil skrajno pristranski sodnik iz Ajdovščine, ki tekme proti Ajdovščini prav gotovo ne bi bil smel soditi. Naše moštvo je to tekmo izgubilo z rezultatom 7:16, kar je RK Ajdovščini zadostovalo za osvojitve prvenstva, naše moštvo pa se je moralo zadovoljiti z drugim mestom.

O tej tekmi moramo spregovoriti še nekaj besed: osnovno napako je brez dvoma napravila Goriška rokometna podzveza, ki ima sedež v Ajdovščini, ker je pač morala vedeti, da njihov sodnik ne bo mogel v tako važni tekmi soditi objektivno. Objektivno moramo pa tudi priznati, da je bilo moštvo iz Ajdovščine v tej tekmi boljše, le razliko v golih jim je povečal sodnik. Tretje vprašanje pa je naša publika, ki je pozabila, da je bila poklicana na tekmo, da jo gleda, ne pa da na njej sodeluje, saj je prav malo manjkalo, da na igrišču ni prišlo do pretepa. Intervencija publike nasproti sodniku je vodstvu odvzela zadnjo možnost za protest proti tekmi. Neobjektivno sojenje sodnika prav gotovo še ni zadosten razlog za poseg publike v dogodka na igrišču.

Končni izid: RK Ajdovščina 10 točk, boljše razmerje v golih, RK Idrija 10 točk, RK Cerkno in RK Gorica po 2 točki.

Zensko prvenstvo je ostalo nekako v senci moškega. Če pa upoštevamo, da igrajo v naši ekipi najmlajša dekleta, ki fizično niso dorasla nasprotnicam, moramo biti tudi z njihovim uspehom zadovoljni: RK Ajdovščina 4, RK Idrija 2, RK Dornberg brez točke.

S. L.

GASILSTVO

REDNI LETNI OBČNI ZBOR OBČINSKE GASILSKE ZVEZE

Naša Občinska gasilska zveza je imela svoj redni letni občni zbor 15. marca 1959 v Idriji; poleg 45 delegatov so se ga udeležili tudi predstavniki občinskih upravnih in političnih forumov.

Izčrpno in kritično je poročal predsednik Janko Lukan: stanje članstva je v letu 1958 naraslo za 55 mladih članov, tako da šteje zveza

sedaj 370 članov. Člani upravnega odbora so letos obiskali vse občne zbornice društev, kjer so bili sprejeti sklepi o ustanavljanju desetini tudi v manjših krajih naše občine. V Idriji so se obvezali, da bodo ustanovili desetino na Vojskem, Zavratcu in Kovačevem rovtu; Spodnja Idrija bo postavila desetino v Krnčah in Kanomlji, Plužnjah, Otaležu in Jaznah, Ledine pa na Vrsniku in Govejku. Predsednik se je dalj časa zdržal pri poročilu o ustanovitvi društva v Šebreljah ob koncu Tedna gasilcev 7. septembra 1958. Novemu društvu so priskočila na pomoč starejša društva z razno opremo in z obnovljeno batno črpalko, tako da se že sedaj lahko odzove vsakemu klicu na pomoč.

Dne 16. novembra 1958 je bila ustanovljena tudi gasilska desetina v Zadlogu, ki je bila nujno potrebna zaradi velikega ozemlja, ki spada v njen delokrog. Tu se je javilo v članstvo 23 novih članov, med njimi tudi dve ženski. Z lastnimi prostovoljnimi sredstvi in sredstvi, ki so ji bila podarjena, je tudi ta desetina zasilno opremljena in usposobljena za nadaljnje delo.

Na občnem zboru je poročal tudi Ivan Rojc, predsednik Občinske gasilske zveze Cerkno, ki

se bo sedaj združila z Idrijo v skupno gasilsko zvezo.

Iz poročila poveljnika Franca Tušarja posnemamo, da ima zveza 5 častnikov in 19 podčastnikov, kar prav gotovo ne zadošča. V letu 1958 so imeli opravka s štirimi požari: 1 stanovanjsko poslopje, 1 dimniški požar, 1 drvarnica in 1 gozdni požar. Povsod je bila škoda zaradi hitre intervencije gasilcev zelo majhna.

V novi upravni odbor so bili izvoljeni: Janjo Lukan — Sp. Idrija, Franc Tušar — Plužnje, Zori Čuk — Idrija mesto, Franc Zelenc — Idrija rudnik, Jože Reven — Idrija mesto, Marjan Paglavac — Idrija rudnik, Ivan Rudolf — Godovič, Slavko Hladnik — Sp. Idrija, Marjan Brus — Idrija rudnik, Dominik Peterneš — Novaki, Anton Obid — Cerkno, Jože Albreht — Cerkno, Ivan Rojc — Cerkno, Tinca Rupnik — Idrija mesto.

Delovni program, ki obsega kar 10 točk, zajema zelo veliko organizacijsko in delovno področje. Žal pa nam prostor ne dopušča, da bi podrobneje obdelali celotno problematiko naših gasilcev, zato bomo med letom sproti poročali o izvajanju njihovega delovnega načrta. S. L.

PREDSTAVNIKI NAŠEGA GASILSTVA